

Muzejní noviny

Číslo 19 (2001/1)

Okresní muzeum a galerie v Jičíně

cena 10,- Kč

K 18. květnu - mezinárodnímu dni muzeí

Ves Sobčice leží západně od Ostroměře na silnici z Chomutic do Podhorního Újezda, která v minulosti navazovala na starou Hradeckou cestu, vedoucí z Hradce Králové přes Hořice,

Nejstarší zprávy o obci a kostel

Nejstarší zpráva o Sobčicích je z roku 1369 v rejstříku papežských desátků, kdy se ze zdejší-

kanátu. Podací právo k oběma kostelům schvalovat nové plebány /faráře/ měl hradecký arcijáhen. Měl-li zde nějaký dvorec, není známo. Obě vsi měly své majitele, kteří zde také měli tvrze.

vokátem a zplnomocnil vikáře zdejšího kostela Ondřeje, aby jeho jménem převzal kostel v Sobčicích. Mistr Vít roku 1418 resignoval a sobčickým plebánem se stal Mikuláš.

Sobčice

Ostroměř do Úlibic, Železnice a na severozápad do Žitavy. Protože byla starší než Jičín, přes toto město nevedla. Název obce znamenal ves lidí Sobkových, podle osobního jména Sobek.

ho kostela platilo pololetně 12 grošů papežského desátku. Stejně jako ze sousedního farního kostela v Chomuticích. Jednalo se tedy o středně bohaté fary, které patřily k Bydžovskému dě-

Karel Šlenger: Sobčice. Dar autora obci

Foto: B. Jelínková

Roku 1378 byl v Sobčicích plebánem jmenován Oldřich, plebán z Konecchlumí, který faru vyměnil se zdejším plebánem Havlem. Roku 1408 vyměnil Mistr Vít, oltářník v Týně v Praze, své místo za zdejší plebánii s plebánem Mikulášem. Mistr Vít byl konsistorním ad-

Přečtete si:

- Obec Sobčice
- Pekařský rod Seifertů
- Astronom Zdeněk Kopal
- Bitva u Jičína 1866
- Počasí v roce 2000

Majitelé vsi

Z majitelů Sobčic je roku 1373 uváděn Vaněk ze Sobčic a roku 1408 Martin ze Sobčic, jinak z Popovic, který kostelu v Sobčicích daroval platy v Hořením Újezdě /dnes Podhorním/. Část Újezdu patřila k Sobčicím, část k Vojicím a část byla samostatná.

Roku 1415 zpečetil Václav ze Sobčic s jinými českými šlechtici známý stížný list do Kostnice proti upálení Mistra Jana Husa. Roku 1429 vystupují mezi svědky na listině Jana Košíka z Lomnice slovní panoši Jíra Bořek a Vaněk Bořek - bratři ze Sobčic. Jíra Bořek ze Sobčic byl r. 1440 na Čáslavském sněmu a žil ještě r. 1457.

Král Ladislav dal roku 1456 v Bořicích u Hrochova Týnce Janu Hrochovi z Mezilesic odumrt' po Matějovi ze Sobčic.

Po zemanech ze Sobčic se v Sobčicích vystřídala řada majitelů. Před r. 1512 prodal Jan Heřman z Rychnova Sobčice Janovi Krupěmu z Probluze, ale roku 1525 tu již seděl vладыka Václav Hrádek ze Stránky a na Sobčicích, který tehdy žádal, aby pan Vojtěch z Pernštejna a na Pardubicích poslal k soudu své lidi: rychtáře Jana, Vaňka Kadečku z Ohnišťan, Petra Holého a Jana Těžkého ze Lhoty jako svědky proti Mikulášovi starému Karlíku z Nežetic. Roku 1526 si stěžoval na Albrechta Lešanského z Lešan, že v jeho nepřítomnosti s pacholkem

Fotokopie pamětní knihy cechu a řemesel v Sobčicích

Kašparem vykradl jeho hospodářství. V r. 1527 žaloval u komorního soudu v Praze Václava Hrádku ze Stránky Stránek z Kopidlna a na Střevači pro 6 kop 45 grošů českých, které měl zaplatit za řezníka Řihu z Prahy za 30 skopečů.

Od Václava Hrádku koupil tvrz, dvůr a ves Sobčice s kostelem, část vsi Hořejšího Újezda /dnes Podhorního Újezdu/ a pustou ves Lhotku Hašek Zvířetický z Vartemberka. Ten postoupil Sobčice r. 1544 svému synu Michalu Slavatovi a jeho manželce Ludmile z Pacova. Manželé r. 1550 odprodali dědiny zvané Lhotské. Ludmila přežila manžela a podruhé se provdala za Zdeňka z Valdštejna, kterému odkázala Sobčice a část Podhorního Újezdu. Zemřela roku

1566. Zdeňk z Valdštejna se roku 1572 oženil s Annou z Redemu. Roku 1574 je uváděn jako hejtman Hradeckého kraje. Za něho vyhořela r. 1575 sobčická tvrz. Roku 1577 prodal Sobčice své manželce a r. 1585 zemřel.

Po jeho smrti se vdova Anna provdala za Bohuslava Jáchyma Hasištejnského z Lobkowitz a r. 1584 prodala tvrz, dvůr a ves Sobčice s kostelem, mlýnem a řekou a dílem Hořejšího Újezdu Janu Bořkovi staršímu Dohalskému z Dohalic. Tvrz byla již zřejmě opravena.

Bořkové Dohalští z Dohalic

Mikuláš Bořek Dohalský z Dohalic vyženil roku 1533 statek Vysoké Veselí, který značně rozšířil, jak bylo uvedeno v dějinách obce Vrbice v minulých Muzejních novinách. Jeho syn Jan dobře hospodařil a 2. října 1584 přikoupil Sobčice a část Podhorního Újezdu. Měl 7 synů a 5 deer. Zemřel r. 1590 a jeho synové se o statky rozdělili. Sobčice získal syn Zikmund, který zemřel před r. 1611 a statku se ujal jeho bratr Hynek Bořek Dohalský z Dohalic a na Dohalicích jako nejbližší příbuzný a ochránce Zikmundových sirotků. Zemřel r. 1617.

Zikmund měl 7 deer a 3 syny: Stanislava, Jana Jiřího a Mikuláše, který záhy zemřel. V březnu 1623 byl synům konfiskační komisí statek z jedné třetiny

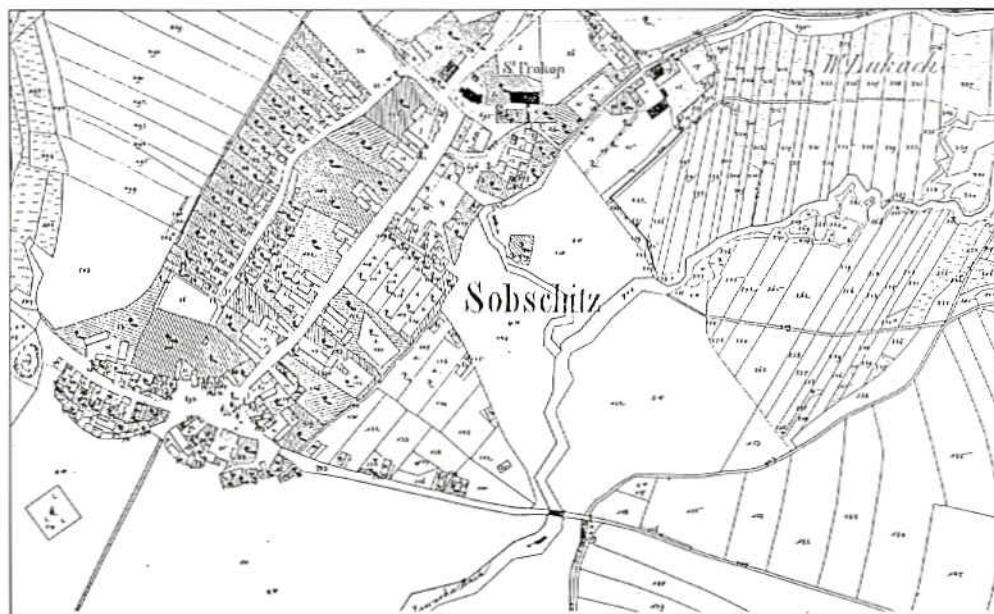
konfiskován pro účast na stavovském povstání. Ale z milosti jim byl ponechán. Roku 1627 ho bratři prodali Albrechtovi z Valdštejna, který jim zaplatil jen část tržebné ceny a statek jim udělil v léno. Stanislav si ponechal Sobčice, Jan Jiří Podhorní Újezd a svobodný dvůr v Podhorním Újezdě držel Zdeňk Bořek Dohalský z Dohalic, který zemřel před r. 1629. Od jeho syna svobodný dvůr koupil Jiří Vostrovce.

Sobčice i okolní vsi v době třicetileté války utrpěly značné škody, o nichž získáme dobrou představu ze soupisu zemědělských usedlostí z r. 1654, tzv. berní ruly.

V Sobčicích tehdy byli 2 sedláci. Jan Kofránek měl 11 kop záhonů rolí a choval 2 potahy, 4 krávy a 2 jalovice, Petr Rulička měl 5 kop 10 záhonů rolí a choval 2 potahy, 3 krávy a 4 jalovice. Oba osívali 9 strychů /2,7 ha/ na zimu a 9 str. na jaro. Bylo zde 5 chalupníků: Václav Horák měl 3 kopy záhonů, Jiří Němec 1 kopu 30 záhonů, Jiří Žampach 5 kop 40 záhonů, Jan Krejčí 5 kop 30 záhonů a Václav Kosek 1 kopu záhonů. Václav Horák sel na zimu 5 str. /1,5ha/ a na jaro též 5 str., ostatní seli na zimu i jaro 2 str. /0,6 ha/, všichni chovali 2 krávy a 2 jalovice. Osm chalup bylo pustých: Krečmalovská měla 3 kopy záhonů polí, Němcovská 3 kopy záhonů, Vojákovská 3 kopy 50 záhonů, Krčmářovská 4 kopy 50 záhonů, Křemzalovská 2 kopy 20 záhonů, Macákovská 2 kopy záhonů, Štumberovská 1 kopu záhonů a Kovářovská 55 záhonů. Nebyli zde žádní baráčníci. Uveden byl také filiální kostel.

V Podhorním Újezdě byli dva sedláci a jeden pustý statek, sedm chalupníků a tři pusté chalupy. Ani zde nebyli baráčníci. Svobodný dvůr Ferdinanda Vostrovce měl 54 strychů /16,2 ha/ rolí.

V letech 1630 - 1634 postavil nejspíše Valdštejnův stavitel italského původu Niccolo Sebreghondi na místě původní tvrze prostý raně barokní zámek. Stanislav Dohalský z Dohalic prodal roku 1661 statek Sobčice s jednopatrovým zámekem, poplužním dvorem a kostelem kartuziánskému klášteru ve Valdčicích.

Sobčice na mapě stabilního katastru z roku 1842. Originál uložen v Ústředním archivu zeměměřičství a katastru Zeměměřického úřadu, Praha.

Soběčice 20. srpna 1893

Foto: JUDr. B. Klika

Jan Jiří Bořek Dohalský z Dohalic zemřel r. 1663 a Podhorní Újezd zanechal dcerám Lidmile Kateřině a Marii Bohumile. Jejich poručník Bohuchval Bořek Dohalský z Dohalic ho prodal 21. února 1665 kartouzskému klášteru. V kupní smlouvě bylo uvedeno, že je to druhý díl Soběčického statku.

Kartuziánský klášter ve Valdicích

Albrecht z Valdštejna vydal 8. prosince 1627 zakládací listinu kartuziánského kláštera ve Valdicích, v jehož kostele si zřídil hrobku, ve které chtěl být pochován. Klášteru daroval panství Radim s dvanácti vesnicemi a hrad Pecku s městečkem a jedenácti vesnicemi.

Roku 1661 zakoupil kartuziánský klášter ve Valdicích od Stanislava Bořka Dohalského z Dohalic statek Soběčice a dne 21. února 1665 Podhorní Újezd jako druhou část téhož statku od sirotků po Janu Jiřím Bořkovi Dohalském z Dohalic, zastoupených jejich poručníkem Bohuchvalem Bořkem Dohalským z Dohalic. Dne 27. května 1680 koupili kartuziáni od svobodného pána Ferdinanda Rudolfa de Carmes statek Ostroměř a 20. dubna 1718 od Jiřího Jindřicha Vojického z Nové vsi statek Vojice se svobodným dvorem vostrovickým v Podhorním Újezdě. Od té doby tvořily příkoupěné statky Soběčice, Podhorní Újezd, Ostroměř a Vojice samostatné panství, které bylo spravováno odděleně od panství

Radim-Pecka pod názvem panství Soběčice a Vojice. Roku 1737 kartuziáni nově upravili soběčický zámek.

Podle Tereziánského katastru bylo v roce 1756 v Soběčicích 16 hospodářů, z nich 4 sedláci měli 30-60 str. /9-18 ha/ polí, 11 chalupníků mělo 5-15 str. /1,5-4,5 ha/ a jeden domkář měl 1-5 str. /0,3-1,5 ha/, dále zde bylo 11 domků bez polí. Celkem užívali poddaní 287,3 str. /86,2 ha/ polí, 75 str. /22,5 ha/ obecních pastvin a louky, z kterých se svezlo 13 dvouspřežních vozů sena. Poddaní neměli žádné lesy. Čtyři sedláci měli dvojspřežní koňskou robotu dva a půl dne týdně a 12 poddaných mělo dva

mědělství živili předem.

V době pobělohorské museli nekatoličtí kněží opustit Čechy a většina far zůstala neobsazena. Kostel sv. Prokopa v Soběčicích v roce 1652 spravoval novobydžovský děkan Joachym Wolhaben. Od roku 1683 se duchovní správa vedla z Hořic a od r. 1732 z Chomutic. V roce 1788 se staly Soběčice lokálií, k níž patřily vesnice Soběčice, Ostroměř, Podhorní Újezd a Vojice. Roku 1855 byla v Soběčicích zřízena fara.

Vzhledem k tomu, že v 17. stol. byly Soběčice přifařeny do Hořic, byly sem i přiškoleny. Na podnět převora kartuziánského kláštera Víta Koreiše by-

Pohlednice Soběčic, vydaná nákladem A. Beutlerové, ze sbírky Ing. Karla Čermáka

a půl dne ruční roboty týdně.

V Soběčicích byl tehdy mlynář na pronajatém panském mlýně o dvou kolech a jahelné stoupě na nestálé vodě, kovář, truhlář, krejčí, řezník, 2 nádeníci, ponnocný /podruh - byl v nájmu/ a 1 žebřák. Obyvatelé se vedle ze-

la v roce 1710 v Soběčicích založena škola. Vyučovalo se v najatém domku č. 14, pak č. 11. První učitel byl tkadlec, druhý krejčí, žáků bylo 14. Když se počet žáků zvýšil, byla škola umístěna do jedné hospodářské budovy patřící klášteru.

Zrušení kartouzského kláštera

V rámci omezení počtu klášterů císař Josef II. svým dekretem z 29. ledna 1782 zrušil kartouzský klášter ve Valdicích a kartuziáni museli do konce června opustit klášter. Po odchodu mnichů byl prodán všechny nábytek z kláštera, z pecovského i soběčického zámku. Pozemkový majetek kláštera připadl náboženskému fondu, který měl sloužit k výstavbě farní správy, např. zřízení lokálie v Soběčicích. Za hospodaření fondu byly na zabavených panstvích zrušeny všechny vrchnostenské dvory. Panství již nepotřebovalo robotu, proto byla nahrazena ročním platem. Soběčický dvůr byl rozparcelován v roce 1784.

V roce 1790 měly Soběčice 46 domů a Podhorní Újezd 45 domů.

Panství Radim-Pecka i se statkem Soběčice koupil v roce 1824 Ferdinand kníže Trautmannsdorf ke svému panství Kumburk. Tato dvě panství měla nějakou dobu oddělenou správu, ale časem splynula v jeden celek řízený z jičínského zámku.

Podle popisu Čech J. G. Sommera měly v roce 1834 Soběčice - ležící na pravém břehu Javorky - 90 domů, 614 obyvatel, malý zámek a lokální kostel. Lokální kaplan bydlel v zámku. Dále zde byla škola, mlýn a hostinec. V Podhorním Újezdě bylo 56 domů, 398 obyvatel a hostinec.

Škola

Soběčická škola byla založena roku 1710. Školní budova byla původně součástí vrchnostenského dvora a sloužila snad jako obydlí správce. Ještě ve 2. polovině 20. století se při malování objevovaly stopy maleb podobných jako v nedalekém zámku. V roce 1808 byla škola přestavěna, měla dvě třídy a byty pro učitele a podučitele. Byla tedy dvoutřídní. Podle rozsahu lokálie chodily sem děti ze Soběčic, Podhorního Újezda, Ostroměře a Vojice, celkem 147 žáků. V roce 1834 měla lokální škola 215 a roku 1857 již farní škola 327 žáků. Po odškolení Vojice chodilo sem v roce 1865 cel-

kem 263 žáků, z toho 108 ze Sobčic, 67 z Podhorního Újezda a 88 z Ostroměře.

V roce 1873 se odškolila i Ostroměř a v soběčické škole zbylo 190 dětí, průměrně pak zde bylo 223 žáků. Škola byla v roce 1880 přestavěna a rozšířena na trojtřídní. V roce 1914 chodilo do školy ještě 188 žáků, ale roku 1925 klesl počet na 73 a škola byla redukována na dvoutřídní. V roce 1945 přešlo 14 žáků na měšťanskou školu do Chomutic, zde zbylo 47 žáků a škola změněna na jednotřídní. Generální oprava školy byla za pomoci brigádníků provedena v letech 1958 - 1962. Žáci zde chodili pouze 5 let a od roku 1976 jen čtyři. Protože od roku 1967 měla zdejší škola 15 až 19 žáků, byla 30. června 1978 zrušena a žáci přešli na úplnou Základní devítiletou školu v Chomuticích.

Po zániku feudalismu

V roce 1848 měly Sobčice 93 domů a 653 obyvatel, Podhorní Újezd 56 domů a 452 obyvatel a Vojice 93 domů a 680 obyvatel. V roce 1850 po zrušení feudální správy staly se Sobčice samostatnou obcí začleněnou do okresu Hořice v Jičínském kraji. Podhorní Újezd a Kabáty byly přiděleny k obci Vojice a měly dohromady 1183 obyvatel. V roce 1868 byl okresní úřad v Hořicích zrušen a soudní okres Hořice začleněn do okresu Hradec Králové. Sobčice v roce 1869 měly 99 domů a dosáhly 727 obyvatel. Od této doby počet obyvatel klesal, v r. 1880 na 715, r. 1890 na 704 a r. 1900 na 604 obyvatel. Počet domů stoupl ze 104 v r. 1880 na 107 v r. 1900.

Hasičský sbor Sobčice

Budova staré školy. Výřez z pohlednice ze sbírky Ing. K. Čermáka

V roce 1903 byl soudní okres Hořice připojen k nově zřízenému okresnímu úřadu v Nové Pace. Od r. 1910 byla v Hořicích zřízena politická expositura okresního úřadu a od 1.

domů stoupl ze 108 v r. 1910 na 119 v r. 1930 a na 125 v r. 1950.

I když již před rokem 1850 se jméno vsi psalo Sobčice, měla obec v letech 1854-1923 úřední název Sobčice.

Divadelní představení místních ochotníků

října 1935 byl zde okresní úřad. I ve 20. století počet obyvatel klesal, z 576 v r. 1910 na 540 v r. 1930 a na 380 v r. 1950. Počet

V roce 1888 byl v Sobčicích založen Sbor dobrovolných hasičů a měl 27 členů, 1894 byla založena Čtenářsko-ochotnická jednota Neruda, která měla 50 členů, knihovnu a jeviště. Společenský a záložní spolek pro Sobčice, z. s. s ruč. neobmez. byl založen v březnu 1900. V roce 1903 byl zde uváděn Farní knihovní spolek sv. Prokopa. Pak zde vznikla Tělocvičná jednota Sokol, která zde od roku 1925 měla biograf a Včelařský spolek pro Sobčice a okolí.

"Dne 29.6. a 6.7. 1924 sehráli místní ochotníci s tělocvičnou jednotou Sokol a sborem dobrovolných hasičů divadlo v přírodě - "Pasekáři" od Sokola Tů-

my. Celkem účinkovalo při divadle 65 osob, 12 koní, 2 krávy, 1 pes a slepice. Hra se velice zdařila a líbila se, neboť bylo k ní použito všeho, co k ní přiléhalo." /Kronika obce Sobčice/.

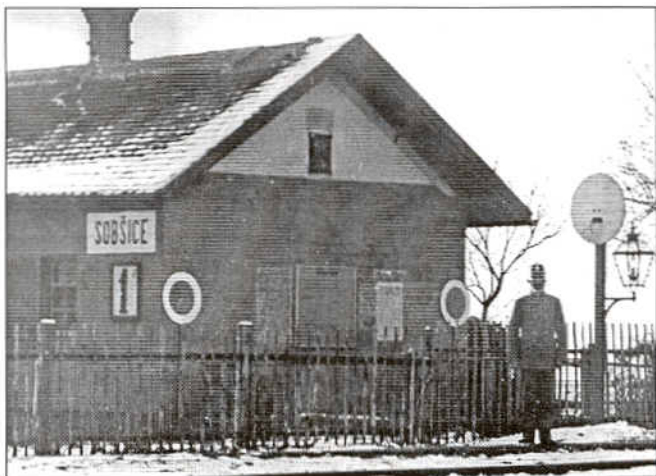
V roce 1903 byl v Sobčicích mlýn, 2 hospody, 3 kupci, řezník, kovář, kolář, 2 truhláři, krejčí a obuvník. Tři sedláci měli více než 50 korců /15 ha/ polí. Na vlak se muselo do Ostroměře, protože v Sobčicích ještě nebyla zastávka.

První světová válka

V červenci 1914 vypukla I. světová válka, která přinesla utrpení prostým lidem a velké hospodářské problémy. Dne 19. listopadu přibýlo do zdejší obce

50 polských uprchlíků z Haliče, kde se bojovalo. Byli ubytováni v obou hostincích. Uprchlíci byli i v okolních obcích. V březnu 1915 byli převezeni do společného tábora v Choceň. 1. května 1915 přijelo do Sobčic 20 nových haličských uprchlíků polských Židů.

V době války padlo 26 obyvatel Sobčic. Zpráva o konci války přišla 28. října 1918 telegraficky na nádraží v Ostroměři, odkud se dostala i do Sobčic, kde se v neděli 3. listopadu konala velká slavnost. Pěkné projevy přednesli MUDr. Josef Urban, obvodní lékař z Chomutic a Vratislav Vojtišek, profesor z Jičína.

Železniční zastávka.

Foto: p. Špinler

Pět rodáků ze Soběčic vstoupilo do legií. Josef Kofránek, Josef Procházka a Josef Ulrich bojovali v Rusku a první dva z nich tam v roce 1919 zemřeli. Josef Hátle byl ve Francii v anglické armádě a také tam zemřel. Do Soběčic se z nich počátkem ledna 1919 vrátil pouze desátník Václav Kocek z Francie, příslušník 21. a 23. pluku.

V r. 1922 bylo rozhodnuto o provedení kanalizace v obci a 1924 byla dokončena stavba vlakové čekárny, protože dráha hrozila zrušením zastávky. Hospodářské strojní družstvo pro rozvoj a upotřebení elektrické síly v hospodářství a živnostech v Soběčicích bylo založeno v lednu 1925 a ještě téhož roku byly Soběčice elektrifikovány.

V roce 1928 byli v Soběčicích dva hostinští, řezník, pekař, obchodník smíšeným zbožím, tři kramáři, obchodník obilím, dva obchodníci ovocem, dva sadaři, zahradník, dva kováři,

povozník, pumpař, strojní zámečnický, opravný šicích strojů a kol, truhlář, dva obuvníci, krejčí a švadlena.

Okupace

Německá okupace naší vlasti v letech 1939-1945 se dotkla i Soběčic. V prosinci 1942 byli do transportu odvázející Židé z Hořicka do Terezína zařazeni bratři Karel a Josef Beutlerové a jejich sestra Vilma Levitusová, kteří měli v Soběčicích obchod smíšeným zbožím.

Dne 1. června 1942 byl zrušen okresní úřad v Hořicích a jeho území bylo připojeno k okresnímu úřadu ve Dvoře Králové nad Labem. Hořický okres byl obnoven v květnu 1945 po skončení války.

Počátkem roku 1945 se schylovalo ke konci války. Skupina zdejších obyvatel shromažďovala potraviny a posílala je prostřednictvím dělníků z Nové

Paky ruským zajatcům pracujícím v papírnách v Hostinném.

V době od 18. února do 6. března procházelo nedaleko Soběčic po silnici Hořice, Ostroměř, Ůlibice několik desítek tisíc válečných zajatců z Horního Slezska, kteří byli evakuováni před postupující Rudou armádou. Byly to tak zvané pochody hladu a smrti. Z těchto transportů řada především sovětských zajatců uprchla a několik z nich se skrývalo v Soběčicích. V květnových dnech se zúčastnili bojů proti Němcům.

V měsíci březnu 1945 projíždělo Soběčicemi německé vojsko. Ustupující vojsko protisovětského generála A. A. Vlaso-

Odvážení zvonů v roce 1944.

Foto: J. Havránek

va se zde - podle školní kroniky - na tři dny usadilo. Krajem projížděli s koňskými povozy němečtí uprchlíci z Pruského Slezska, tzv. Národní hosté. 28. března bylo 47 uprchlíků ubytováno v soběčické škole. Žáci dostávali pouze jednou týdně domácí úkoly v náhradní místnosti, kde se obě třídy střídaly.

V květnových dnech se hlavním místem odporu proti ustupující německé armádě staly Hořice a Ostroměř.

Oldřich Turčín

Konec války a události po roce 1945

Ze zápisů dvanáctiletého chlapce můžeme sledovat atmosféru posledních válečných dnů v naší obci.

Sobota 5. května: "Je poledne, přišel jsem domů ze školy. Maminka pláče a sestra také.

Tatínek nebyl doma. Ptám se, co se stalo, ale místo nich mi to řeklo rádio: Praha volá o pomoc. Němci vraždí český lid. Odhodil jsem tašku, vzal kolo a jel na dráhu. Tam jsem spatřil tatínka s jinými muži. V tu chvíli přijel pekelnou rychlostí Pepík Kučerů a vyřizoval, že mají všichni vojáci jet do Ostroměře. V Ostroměři byla vysilačka ve vlaku na nádraží a asi 200 Němců plně ozbrojených."

Úterý 8. a středa 9. května: "Tatínek jel ráno na dráhu. Za chvíli byl doma. Všechny nás políbil a neřekl, kam jede. Pak byla slyšet střelba a až sem litaly kulky. Spatřili jsme letadlo, nemělo značky a střílelo ve Vojicích. Hořelo tam a střelba trvala až do 3 hodin. Asi v půl deváté přišel tatínek a začal vyprávět: "Ráno, když jsem přišel do Ostroměře, bylo venku málo lidí. Všichni se báli, protože prý budou jezdit německá auta. Nastoupili jsme a ruský důstojník se nás ptal, jestli chceme válčit, ale že nesmíme žádný ustoupit. Rozestoupili jsme se podél státní silnice a čekali, až začnou auta jezdit. Když začala střelba, některá auta ujela a zastavovala pod Vojicema a na státní silnici ke Kabátům. Z Vojic začali na německé vojáky střílet, ale Němci vjeli do vesnice a řekli, že celou vesnici vypálí, jestliže se střelením nepřestanou. Němcům se podařilo přivolat letadlo, to létalo stále dokola a odstřelovalo. Na Kabátech sehnali Němci rukojmí, jednoho pána zastřelili."

"Střelení trvalo až do večera a ještě ve středu dopoledne. Ve čtvrtek byli v Hořicích ruští vojáci a v Ostroměři byla slavnost na ukončení války. Odpoledne 10. května byl pohřben partyzán, který zde padl."

Z koncentračního tábora Buchenwald se vrátil pan Levitus, z Terezína paní Levitusová a dcery Táňa a Vilma. Rodina pokračovala v obchodní činnosti se smíšeným zbožím, později i jako zaměstnanci Jednoty v čp. 10.

V několika rodinách se ukrývali zajatci, kterým se podařilo utéct z transportů smrti. Nejčastěji pobývali v Konečných, v čp. 59 a Novotných v čp. 97. Pamětníci vzpomínají na Ignáce a Vasilu. Jídlo a ošacení ob-

Soběčice počátkem 20. století. Pohlednice vydaná v Soběčicích nakladem L. Beutlera, ze sbírky Ing. Karla Čermáka

starávali další sousedé. Někteří bez ohledu na nebezpečí pomáhali, jiní z této situace těžili - "keřasili" a prodávali vše za přehnaně vysoké ceny. Z naší vesnice odváželi především zeleninu. Tou byla naše obec vyhlášena již před válkou. Dá se říci, že všichni sedláci na svých polích pěstovali zelí a kapustu, později také květák a celer.

Překupníkům se do Soběč sjiždělo mnoho a místní jim říkali "báby s rancem". Do vesnice přiváželi plátno a další textilní zboží z horských tkalcoven a odtud odjížděli se zdejšími výpěstky. Nejčastěji do Staré Paky a dále, říkalo se "jedou do hor".

Jednotné zemědělské družstvo

Když se v 50. letech zakládala JZD, začínalo nejprve několik menších hospodářů společně

Zavlažování pařníků

a příprava na sadbu. Zemědělskou činností se zabývala převážná část obyvatel, proměňoval se ráz krajiny rozoráváním mezí, rušením polních cest a melioracemi.

Od 1. ledna 1962 hospodařilo JZD Soběč společně s JZD Budovatel /Podhorní Újezd, Vo-

nových technologií. Pro předpěstování zeleniny byl postaven nový skleník, zmeliorovány další pozemky a nakoupeny moderní stroje. V letech 1964-68 postavil Ingstav Brno na 520 ha závlahový systém.

V téže době se v Soběčích začíná rozvíjet přidružená výroba - truhlářská dílna a tzv. "Mu-

kou. V roce 1978 se před nádražím započalo s výstavbou velkoskladu na zeleninu, který byl plně funkční od sezony v r.1982.

V 90. letech dochází k transformaci zemědělství, probíhají první restituice. K soukromému hospodaření se rozhodly 4 rodiny /Johnovi čp. 14, Hochmalovi čp. 139, Karešovi čp. 131 a Krejcarovi čp. 69/. Provozy přidružené výroby jsou pronajímány.

Závěrem roku 1995 se ze zemědělského družstva stává akciová společnost ZEAS. Společnost řídí ing. Jiří Tichý čp. 107, předsedou společnosti je ing. Radoslav Krátký z Ostroměře. Z celé obce pracuje v akciové společnosti asi 10 lidí.

Další podnikatelské aktivity, obyvatelé

Důležitým soběčským podnikem byla také Sempra, která se specializovala především na pěstování azalek a eric. Nejméně 15 let v ní vykonávali praxi učni zahradnické školy z Kopidlna. Mnozí z nich se do obce přiznali a tak povolání zahradník v Soběčích převládá. To se příznivě projevuje i ve vzhledu obce. V současné době je podnik v rukách původních majitelů. Ve zmodernizovaných sklenících pěstuje rodina pana Janoucha úspěšně tradiční druhy květin, které svým půvabem zdobí od brzkého jara mnoho oken.

Místní hospoda patřila rodině p. Čenka Vágnera. V 50. letech ji do své správy převzalo JZD a provoz zajišťovala Jednota Nová Paka. Začátkem 80. let předalo JZD budovu obci, roku 1984 byl opraven sál a dostavěno přísálí. Po roce 1989 se o restituční nároky přihlásila dcera posledního majitele, ale 17. listopadu 2000 odkoupil budovu na přání občanů obecní úřad.

Obchod se smíšeným zbožím se nachází v čp. 10. Po rodině Beutlerových a Levitusových převzala jeho provoz Jednota. V současné době je majitelkou obchodu a zároveň prodavačkou paní Svatava Václavíková.

Mírný pokles počtu stálých obyvatel obce pokračoval i nadále: v roce 1966 měly Soběčice 319 obyvatel, roku 1978 307 a v roce 1980 313 obyvatel a 119 domů. V současné době /k 1.

Ruční ledkování zeleniny.

obdělávat pozemky čp. 3. Dne 22. 8. 1952 byla první schůze rady MNV a představenstva družstva. Společně začínali podzimní práce - vyvážením hnoje na "Černou". Již v roce 1953 se družstvo stalo největším dodavatelem zeleniny v kraji. Tehdy se jí pěstovalo 22 ha. Předsedou JZD byl pan Věroslav Rejha čp. 115, místopředsedou a účetním p. Alois Mádle čp. 5. 17. února 1956 se začalo hospodařit v JZD III. typu, s čímž byla spojena výstavba a adaptace řady budov v obci.

Již v padesátém šestém roce byl postaven první kravin, ve mlýně byl upraven vepřín, na mlýnské zahradě byla pařeniště

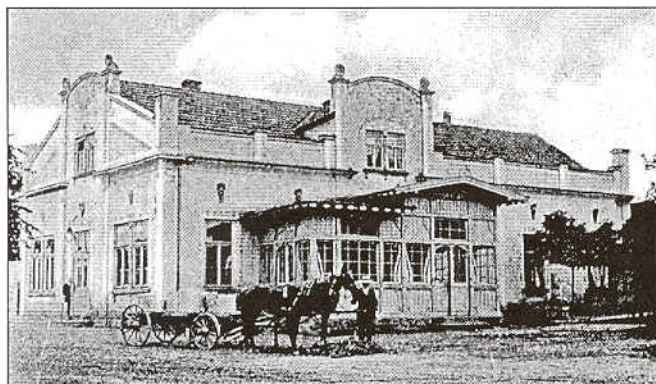
jice a Ostroměř / a obhospodařovalo již 1054 ha. Zelenina se pěstovala na 89 ha.

Zemědělská velkovýroba potřebovala řadu nových strojů a

silárna", ve které se vyráběly kovové konstrukce. Dále byl vybudován druhý kravin, teletník, silážní jámy a skladovák. Celý objekt se nachází za Paš-

Uskladnění zelí v JZD Soběčice

Hostinec. Výřez z pohlednice ze sbírky Ing. Karla Čermáka

březnu 2001/ žije v obci 282 stálých obyvatel, z toho 136 mužů a 146 žen. Je zde 125 domů, z nichž 79 je obydlených trvale, 42 slouží k rekreaci a 4 jsou neobydlené.

Výstavba a úpravy v obci

Ve spolupráci JZD a MNV v obci byla v průběhu 10 let vybudována kanalizační síť. Neuvěřitelné je, že trubky potřebné ke stavbě si naši dědečkové jezdili dělat do Milčevsi a hotové je koňskými potahy a později traktory dováželi domů. Po dokončení kanalizace se začalo se stavbou silnic. Kámen se přivážel v noci z vagónů přistavených na ostroměřském nádraží. V roce 1963 se obec poprvé dočkala nerozblácených komunikací.

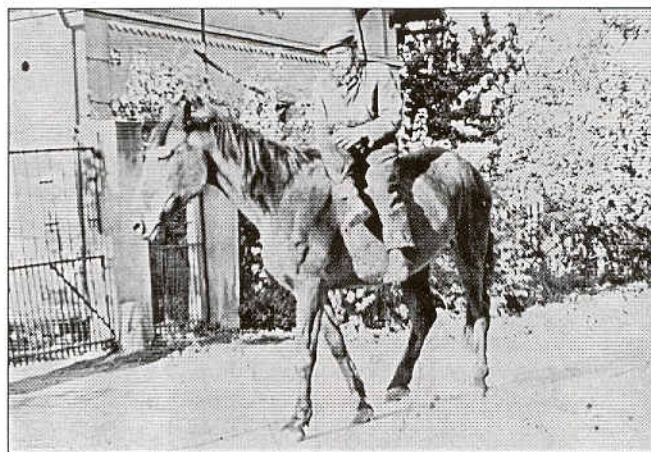
Na návsi byly provedeny terénní úpravy, zbourána stará váha a nájezd a přestavěna zeď kolem kostela. Na vlakovém nádraží byl zvýšen peron a instalována automatická návěstidla, hasičská zbrojnice dostala nová vrata a střechu.

Již v 60. letech byla pro zaměstnance JZD postavena na návsi bytovka pro 6 rodin, v roce 1986 je dokončena na místě Pácalova statku výstavba dvojdomků.

V 70. letech je obec postupně upravována. Probíhá velká bytová výstavba a rekonstrukce domů, nevzhledná zákoutí jsou osazována okrasnými dřevinami.

Za aktivní účasti mládeže bylo rozšířeno a upraveno sportovní hřiště a postaven sportovní areál s možností širokého využití. Největších sportovních úspěchů dosáhla družstva házené /žáci/, oblíbená je i malá kopaná.

V srpnu roku 1977 se do kamenného mostu zvaného "Tři mosty" propadl se svým traktorem pan Bedřich Jerie. Touto epizodou byl dovršen čas využívání staré, ale krásné technic-

Rost'a Nevečeřel na fotografii J. Špinlera

ké památky. Zbytek mostu byl stržen a na jeho místě byl postaven nový kovový most, dokončený 19. června 1978.

K posledním významným investičním akcím ObÚ Sobčice patřila úprava hřbitova a jeho okolí, vedlejších komunikací v obci a opravy kostela po požáru.

Společenský život v obci

Kulturní život obce byl poměrně bohatý. Kromě již zmíněných spolků a divadelních ochotníků, jejichž aktivní činnost skončila v 60. letech 20. stol., vzniká roku 1961 v Sobčicích Spolek zahrádkářů a v témže roce Svazarm. Z dalších organizací jmenujme alespoň TJ Sokol, Český svaz žen, SSM a velmi aktivní Sbor pro občanské záležitosti. Dosud působí v obci Myslivecké sdružení Podhorák se sídlem v Podhorním Újezdě, Český rybářský svaz Ostroměř a Český svaz včelařů

Základní organizace Sobčice.

Zcela novou zábavu dětem i dospělým ze Sobčic, Hořic, Chomutic i Obory poskytuje jezdecký klub "Šmaspol" založený 1. října 1999. Klub vlastní krytou halu na výcvik koní a jezdců o výměře 13 x 36 m, koně a 10 boxů pro jejich ustájení.

V letech 1980-90 byly v zámečku kromě stálé expozice díla K. Šlengera pořádány výstavy výtvarníků z okolí, jejichž vernisáže byly hojně navštěvovány. Velkou tradici má také tzv. Čtení z kronik, ve kterém kronikáři přibližovali práci svou i svých předchůdců a zároveň obohacovali kroniku o další vzpomínky.

světové války. Za vesnicí, směrem na Ostroměř si Rost'a postavil zemljanku, ve které jej navštěvovaly děti z celých Sobčic. Choval zde kachny a husy. Po vesnici jezdil na koni a za ním běhal pes, který měl na obojku zavěšená vyznamenání svého pána. Roku 1969 se Rost'a odstěhoval do Hořic.

Na popud velké většiny občanů uspořádal Místní národní výbor v Sobčicích spolu s místními spolky a organizacemi sjezd rodáků, který se uskutečnil 4. a 5. července roku 1987. Přibližně 450 účastníků sjezdu si prohlédlo výstavy obrazů, kronik a fotografií, seznámilo se s historií, kulturními památkami i současností Sobčic a zúčastnilo se připravených kulturních akcí.

9. června 1988 proběhly oslavy 100. výročí místního požárního sboru, který byl založen roku 1888 a od té doby plní stále svoji funkci. Hasičská cvičení bývala pro každého člena sboru to nejprvnější. Když se ozvala siréna, většina mužů zanechala práce a spěchala na "Plácek". Nastartovali traktor, zapojili stříkačku a jeli pro vodu k Javorce. Strojník se pyšnil, když stříkačka fungovala na první pokus. Vždyť bylo velkou etí přijet na pomoc k požáru jako první. Oslava 110 let od založení sboru proběhla také slavnostně: Průvod obcí, soutěž 16 hasičských družstev z okolí a taneční zábava, která trvala do ranních hodin.

V současné době se SDH Sobčice aktivně účastní soutěží požárních družstev. Družstvo mužů stojí na stupních vítězů

Sjezd rodáků v roce 1987

již jedenáct let, ženy závodí pět let a již 3x zvítězily v okresním kole.

A perličku závěr:

Soběčáci mají přezdívku Habešáci, Vojčiáci jsou Skopčáci a Třtěníáci jsou Němci. Při všech sportovních či hasičských soutěžích dochází mezi těmito vesnicemi k nekonečným útokům pomocí pokřikovánek například: "Habeš, Habeš, kam se hrabeš...". Dnes se však sami Soběčáci ohlašují na sousedních tanečních zábavách nebo sportovních, či hasičských kláních: "Habeš, Habeš, kam se na ně hrabeš!"

Jitka Šidáková
kronikářka obce

Most "Tři mosty" přes říčku Javorku

Foto: J. Špinler

Archeologie

Archeologické nálezy v Soběčicích

Soběčice leží v nejúrodnější části Hořicka. Místo je tvořeno mohutným horizontem úrodných půd /v minulosti sprašových/. Podél východního obvodu dnešní obce protéká říčka Javorka, jejíž okolí je v celém regionu v pravěku a středověku nejvíce osídleným územím. I proto jsou archeologické nálezy ze Soběčic tak početné.

V poloze "Na bečyni" byly v roce 1967 panem Johnem ze Soběčic nalezeny tři nástroje s bílou patinou ze závěru starší doby kamenné /paleolitu/. Jejich nálezy souvisí s osídlením zjištěným v Ostroměři.

Zdejší sídliště a nálezy byly vymezeny jako samostatná kulturní skupina z období před přibližně 15 000 - 20 000 lety.

Podmínky k trvalejšímu sídlení poskytoval prostor dnešní obce a jejího okolí všem příchozím v mladší době kamenné. Jímí postavená sídliště, trávající na jednom místě asi 15 - 20 let, byla zjištěna na celé ploše soběčického katastrálního území. Nej důležitějším nálezem je torzo domu objevené v roce 1954. To bylo v době, kdy obytné domy tohoto zemědělského lidu byly v českých zemích známy pouze ze čtyř lokalit. - Neúplný dům byl narušen východně od Soběčic u polní cesty do Ostroměře při odebírání písku ve

zdejších pískovnách nedaleko Javorky.

Před vytěžením další části pískovny /v místech nálezů keramiky/ byla provedena skryvka hlíny a písku na ploše 650m². V podloží byl mimo jiné objeven žlab vymezující asi polovinu domu po jeho obvodu. Do něho zasahovaly jámy pro nosné kůly stavby. Dalšími objekty z téhož období byly velké nepravidelné jámy, které poskytlý hlínu na omaz proutěných stěn domu /tato mazanice, tedy její zlomky s otisky proutí, se v okolí stavby našly/. Poté se staly jámami odpadními. Proto se v nich našly početné zlomky keramiky a kamenné nástroje. Dům /přesněji jeho část/ lze podle početných nálezů datovat do staršího úseku mladší doby kamenné /neolitu, kultury lidu s keramikou lineární/. Dům byl postaven v místech opakovaně osídleného pásu země od Konecchlumí až k Hořicím.

Mimo osídlení prvními zemědělskými obyvateli /k. lineární/ byly na katastru zjištěny i nálezy z dalších kultur nově příchozích obyvatel /lid s keramikou vypichanou, šarecký typ/. Ve sbírce muzea Lázně Bělohrad jsou rovněž uloženy kamenné nástroje z obou uvedených kultur.

Severozápadně od vsi je poloha zvaná Bezděkov. Odtud až ke kovačskému rybníku se rozkládal další areál s osídlením z mladší doby kamenné, jednotli-

vě domy a jámy jsou však zcela rozorány. V roce 1969 zde po intenzivních sběrech pana Johna ze Soběčic proběhl i záchranný výzkum pracovníků muzea z Hradce Králové. Při něm bylo nalezeno mnoho zlomků keramiky a nástrojů z jam datovaných do období lidu kultury s keramikou lineární i vypichanou. Severně od vsi - "Za Jánem" byla naorána jáma datovaná nálezy do období lidu kultury s keramikou vypichanou.

Snad proto, že v mladší době kamenné bylo osídlení na katastru Soběčic tak intenzivní, nemáme z následujícího období pozdní doby kamenné /eneolitu/ než sekeru z pazourku uloženou v soukromé sbírce /přesněji je nástroj datován do období nositelů kultury s keramikou šňůrovou/. Další broušený kamenný nástroj je uložen ve sbírce muzea z Lázní Bělohradu. Vysvětlení je poměrně jednoduché. Krajina byla dlouhodobě /asi 2 000 let/ využívána k sídlení. V dosažitelné vzdálenosti kolem sídliště bylo vytěženo dřevo a další suroviny. Půda vydala svou sílu a byla jistě silně zaplevelená. Krajina byla zkrátka "vybydlena" a příchozí v pozdní době kamenné to zjistili. Proto se zde neusadili. A tak další intenzivní osídlení bylo zjištěno až na počátku mladší doby bronzové.

Prostor od dnešních Soběčic po toku Javorky k Ostroměři byl velmi intenzivně osídlen právě v mladší době bronzové. Na "Havránkové kopci" bylo naoráno žárové pohřebiště lidu

popelnicových polí /asi 100 hrobů, záchranný výzkum v letech 1963 - 1964/. To leží již na katastru Ostroměře. Zde byly v nádobách uloženy pozůstatky spálených těl. Sídliště k tomuto pohřebišti bylo zachyceno před více než sto lety východně od Soběčic a jižně od toku Javorky v "Nádvořníkově" pískovně. První záchranný archeologický výzkum provedlo královéhradecké muzeum již v roce 1909, kdy byl zachráněn obsah tří zahloubených objektů.

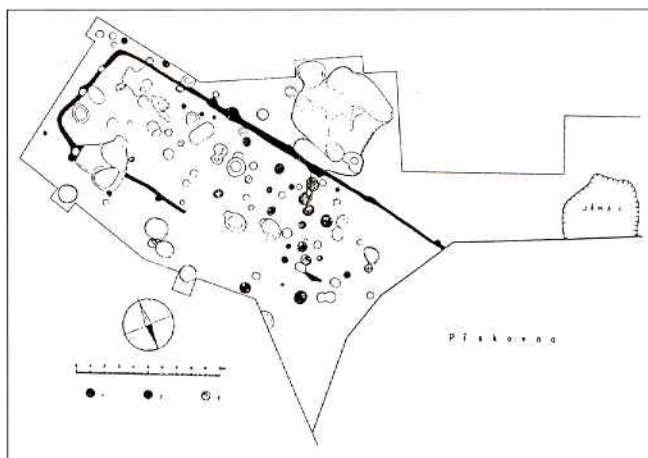
Nálezy datovaly dva z nich do kultury slezskoplatnické a třetí do mladší fáze kultury lužické. Další záchranný výzkum proběhl v roce 1954, při němž byly opět získány velké soubory zlomků nádob kultury slezskoplatnické.

V pořadí třetí záchranná akce byla vyvolána stavbou drůbežárny v dubnu 1960. Opět byly zjištěny objekty sídliště kultur lužické a slezskoplatnické. Další sídliště z téhož období bylo objeveno západně od křižovatky silnice Podhorní Újezd - Soběčice. Neobyčejně vzácným nálezem je i skleněný korálek s modrými očky nalezený na zahradě pana Johna přímo v Soběčicích. Je dokladem obchodu s jižní Evropou v závěru mladší doby bronzové a ve starší době železné.

Z mladší doby železné /5.- 1. století př.n.l./ pochází nejspíš žárový hrob Kelta pohřbeného na levém břehu Javorky objevený při orbě v roce 1894. Lidským pozůstatkům nebyla věnována pozornost, milodary by-

ly z jámy vybrány. Nejcennejším z nich byl železný meč /zohýbaný s lesklým povrchem/ pocházející ze západní Evropy. Na jeho povrchu je místy zachována pochva zdobená motivem dračích hlav. Dalším milodarem byl železný hrot kopí listovitého tvaru, železná spona a možná i kamenný brousek. Nálezy nejsou zachovány. Pokud ano, byly uloženy v Národním muzeu tak, že nejsou zpětně identifikovatelné. Hrob lze datovat do závěru pohřbívání Keltů v Čechách do konce 2. století př. n. l. Z nejstaršího období přítomnosti Keltů v Čechách /5./4. století př.n.l./ pochází i keramika - soudek, hrnec, amfora a misky, uložená v muzeu jičínském a v soukromé sbírci.

Na pravém břehu Javorky byl nalezen zlomek technologicky i provedením kvalitní keramiky

Sobčice - celkový plán neolitického a slezsko-platénického sídliště. Kresba: F. Buřil

ze starší doby římské, zvané "terra sigillata". Střep nalezl p. Šandera, majitel mlýna v Sobčicích /dnes severovýchodní okraj obce/. Při stavbě drůbežárny u pravého břehu Javorky bylo zjištěno i sídliště z této doby.

Byl zde proveden záchranný archeologický výzkum pracovníky muzea v Hradci Králové.

Další nález však nedovedeme s jistotou datovat. V roce 1868 byly v poloze "Na drahách" tj. severně od kostela u silnice a

vozové cesty do Podhorního Újezda narušeny "pohanské hroby". Nálezy z nich nebyly asi vyzvednuty, je zachována pouze soudobá rukopisná zpráva. Termínem pohanské hroby byly však označovány kostrové hroby našich bezprostředních předků - Slovanů. Pokud byly kostrové, mohly by být datovány do konce 9.- 12. století. Pak by k nim mohlo patřit i sídliště zjištěné u sochy sv. Tadeáše, za kamenným mostkem u cesty do Ostroměře. Zde nalezené zlomky nádob pocházejí z 10. stol. a jsou uloženy v muzeu hořickém.

Panské sídlo středověké vsi, založené jako většina vsí regionu ve 14. století, bylo v místě dnešního zámku. Drobné středověké nálezy byly objeveny na několika místech dnešní obce.

Eva Uhrychová

Památky

Kostel Sv. Prokopa. Pohlednice ze sbírky Ing. Karla Čermáka

Kostel sv. Prokopa

Blízko návsi se rozprostírá perlička této vesnice, kostel Sv. Prokopa. Pozdně barokní stavbu vytvořil pravděpodobně architekt z okruhu Filipa Hegera mezi lety 1761 - 1777. Jednoduchý kostelík s dominantní západní hranolovou věží je zakončen apsidou a k severní zdi přiléhá sakristie s oratoří v patře. Zdivo je z lomového kamene, omítnuté hladkou omítkou. Kombinují se zde dvě barvy, bílá a žlutá. Bílou jsou omítnuty hladké stěny a žlutá zvýrazňuje ozdobné články architektury, pilastry, římsy, ornamenty

atd. Střecha je sedlová, pokryta šindeli. Presbytář je prosvětlen barokní lucernou se zvonovou stříškou.

Věž pokrývá pozinkovaná zvonová střecha kombinovaná s vysokou jehlancovou střechou. Jednotlivá patra věže jsou oddělena jednoduchými římsami, které člení věž na tři části. Obdélný vchod zdobí šambrána s uchy a supraportou se segmentovým obloukem, prolomený drobnou plastikou svatého Prokopa. V ose vstupu jsou umístěna tři okna, v přízemí půlkruhové zakončené okno, v patře ve tvaru kvadrilobu a v posledním patře se opakuje

půlkruhový motiv okna. Korunní římsa věže je prolomena půlkruhovými oblouky, ve kterých jsou umístěny na všech stranách věže hodiny.

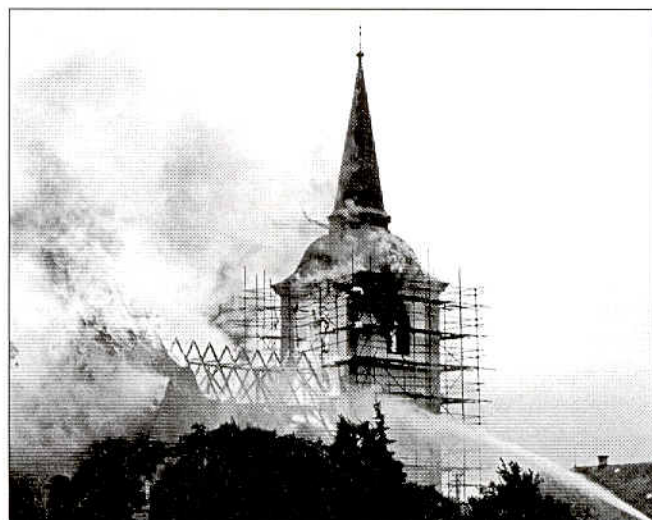
Boční zdi člení dvojice plochých rizalitů s trojúhelníkovými štíty a také sdružené pilastry, které obíhají celý kostel. Loď je prosvětlena třemi páry oken, okno umístěné v rizalitu má kasulový tvar, vyšší poprseň a je podstatně menší než dvě postranní půlkruhově zakončená okna. Pětiboký presbytář je prosvětlen čtyřmi okny také s půlkruhovým zakončením.

Loď je zaklenuta třemi poli plackové klenby. Střední pole rozšiřují niky, které právě vytváří z vnější strany mírně vy-

stupující rizality. Kruchtu na západní straně lodi podpírají dvojice pilířů a dvojice sloupů. Podvěží je zaklenuto křížovou klenbou.

Výrazný triumfální oblouk odděluje loď od presbytáře, který je klenut kopulí na pendantivech. Klenutí v samotném závěru představují tři valené klenby s pasy. Oratoř je otevřena do lodi kasulovým oknem.

Hlavní oltář zasvěcený svatému Prokopovi vyřezal pro tento kostel pan J. Procházka z Chrudimi. Původní obraz namaloval V. Krčma z Chrudimi, dnes je bohužel nahrazen novým. Dva boční oltáře, které jsou dílem Františka Šedivého z Kosmonos a truhláře V. Skoble z Pec-

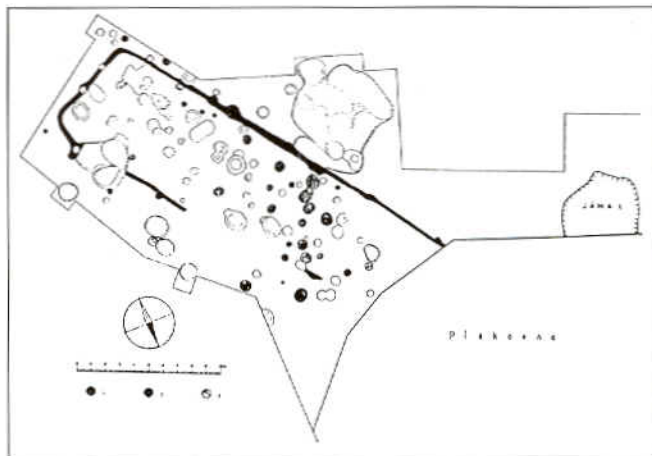

Požár kostela r. 1994.

Foto: Jaromír Petr

ly z jámy vybrány. Nejcenějším z nich byl železný meč /zohýbaný s lesklým povrchem/ pocházející ze západní Evropy. Na jeho povrchu je místy zachována pochva zdobená motivem dračích hlav. Dalším milodarem byl železný hrot kopí listovitého tvaru, železná spona a možná i kamenný brousek. Nálezy nejsou zachovány. Pokud ano, byly uloženy v Národním muzeu tak, že nejsou zpětně identifikovatelné. Hrob lze datovat do závěru pohřbívání Keltů v Čechách do konce 2. století př. n. l. Z nejstaršího období přítomnosti Keltů v Čechách /5./4. století př. n. l./ pochází i keramika - soudek, hrnec, amfóra a misky, uložená v muzeu jičínském a v soukromé sbírce.

Na pravém břehu Javorky byl nalezen zlomek technologicky i provedením kvalitní keramiky

Soběice - celkový plán neolitického a slezsko-platěnického sídliště. Kresba: F. Buřil

ze starší doby římské, zvané "terra sigillata". Střep nalezl p. Šandera, majitel mlýna v Soběicích /dnes severovýchodní okraj obce/. Při stavbě drůbežárny u pravého břehu Javorky bylo zjištěno i sídliště z této doby.

Byl zde proveden záchranný archeologický výzkum pracovníky muzea v Hradci Králové.

Další nález však nedovedeme s jistotou datovat. V roce 1868 byly v poloze "Na dráhách" tj. severně od kostela u silnice a

vozové cesty do Podhorního Újezda narušeny "pohanské hroby". Nálezy z nich nebyly asi vyzvednuty, je zachována pouze soudobá rukopisná zpráva. Termínem pohanské hroby byly však označovány kostrové hroby našich bezprostředních předků - Slovanů. Pokud byly kostrové, mohly by být datovány do konce 9.- 12. století. Pak by k nim mohlo patřit i sídliště zjištěné u sochy sv. Tadeáše, za kamenným mostkem u cesty do Ostroměře. Zde nalezené zlomky nádob pocházejí z 10. stol. a jsou uloženy v muzeu hořickém.

Panské sídlo středověké vsi, založené jako většina vsí regionu ve 14. století, bylo v místě dnešního zámku. Drobné středověké nálezy byly objeveny na několika místech dnešní obce.

Eva Ulrychová

Památky

Kostel Sv. Prokopa. Pohlednice ze širky Ing. Karla Čermáka

Kostel sv. Prokopa

Blízko návsi se rozprostírá perlička této vesnice, kostel Sv. Prokopa. Pozdně barokní stavbu vytvořil pravděpodobně architekt z okruhu Filipa Hegera mezi lety 1761 - 1777. Jednoduchý kostelík s dominantní západní hranolovou věží je zakončen apsidou a k severní zdi přiléhá sakristie s oratoří v patře. Zdivo je z lomového kamene, omítnuté hladkou omítkou. Kombinují se zde dvě barvy, bílá a žlutá. Bílou jsou omítnuty hladké stěny a žlutá zvýrazňuje ozdobné články architektury, pilastry, římsy, ornamenty

atd. Střecha je sedlová, pokryta šindelem. Presbytář je prosvětlen barokní lucernou se zvonovou stříškou.

Věž pokrývá pozinkovaná zvonová střecha kombinovaná s vysokou jehlancovou střechou. Jednotlivá patra věže jsou oddělena jednoduchými římsami, které člení věž na tři části. Obdélný vchod zdobí šambrána s uchy a supraportou se segmentovým obloukem, prolomený drobnou plastikou svatého Prokopa. V ose vstupu jsou umístěna tři okna, v přízemí půlkruhové zakončené okno, v patře ve tvaru kvadrilobu a v posledním patře se opakuje

půlkruhový motiv okna. Korunní římsa věže je prolomena půlkruhovými oblouky, ve kterých jsou umístěny na všech stranách věže hodiny.

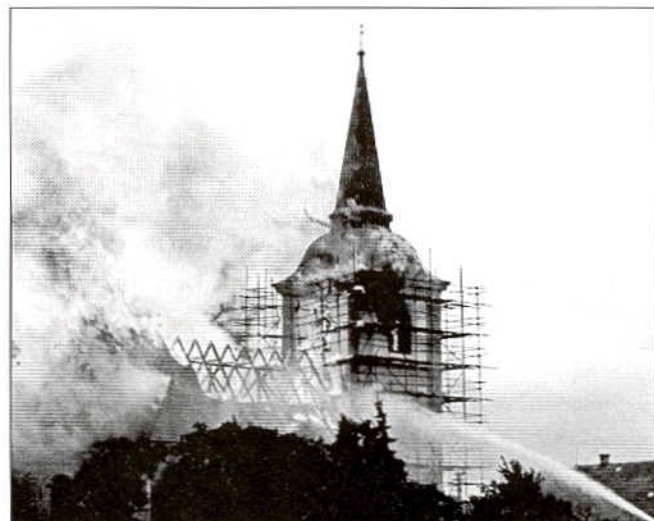
Boční zdi člení dvojice plochých rizalitů s trojúhelníkovými štíty a také sdružené pilastry, které obíhají celý kostel. Loď je prosvětlena třemi páry oken, okno umístěné v rizalitu má kasulový tvar, vyšší poprseň a je podstatně menší než dvě postranní půlkruhově zakončená okna. Pětiboký presbytář je prosvětlen čtyřmi okny také s půlkruhovým zakončením.

Loď je zaklenuta třemi poli plackové klenby. Střední pole rozšiřují niky, které právě vytváří z vnější strany mírně vy-

stupující rizality. Kruchtu na západní straně lodí podpírají dvojice pilířů a dvojice sloupů. Podvěží je zaklenuto křížovou klenbou.

Výrazný triumfální oblouk odděluje loď od presbytáře, který je klenut kopulí na pendantivech. Klenutí v samotném závěru představují tři valené klenby s pásy. Oratoř je otevřená do lodí kasulovým oknem.

Hlavní oltář zasvěcený svatému Prokopovi vyřezal pro tento kostel pan J. Procházka z Chrudimi. Původní obraz namaloval V. Kréma z Chrudimi, dnes je bohužel nahrazen novým. Dva boční oltáře, které jsou dílem Františka Šedivého z Kosmonos a truhláře V. Skoble z Pec-

Požár kostela r. 1994.

Foto: Jaromír Petr

ky, pocházejí asi z roku 1768. Na stěnách kostela visí dva obrazy od Ignáce Raaba, sv. Jan Nepomucký a sv. Anna.

Kostel byl dvakrát poškozen přírodní katastrofou. Poprvé kostel poničila prudká víchřice, dne 4. března v roce 1956, která smetla z kostelní věže železný kříž a bání. V roce 1994 vypukl v kostele požár, který kostel velmi poškodil. Je zajímavé, že kostel hořel 4. 7., v sobotu před Svatoprokopskou poutí a v důsledku tohoto velkého požáru, se pout' nekonala.

K požáru se sjelo několik hasičských sborů z Hořic, Jičína, Sobčic a Ostroměř. Oheň se nedařilo rychle likvidovat, zvony ve věži žarem pukly a tak kostel dnes nemá ani jeden zvon.

Kolem kostela se vine ohradní zeď z pískovcových kvádrů, která je prolomena třemi branami s hranolovými sloupky. V

Torzo zvonů puklých požárem.
Foto: Jaromír Petr

severovýchodní části zdi jsou zazděné tři náhrobní kameny. První deska o rozměrech 0,8 m nese zbytky nápisu: "Léta Pannie 1628...", na druhé desce je zobrazen rytíř v brnění, který klečí před křížem. Reliéf třetí desky zpodobňuje ženskou postavu před křížem s nápisem: "...Barbora z Wostromierze...".

Zámek

U kostela stojí raně barokní zámek, který je obklopen sadem. Tento zámek byl vytvořen mezi lety 1630 až 1634 Albrechtem z Valdštejna pro valdické kartuziány, kteří si z tohoto záměčku vybudovali své letní sídlo. Když byl řád zrušen, stal se zámek majetkem náboženské matice a od roku 1945 přešel do vlastnictví obce.

Kolem roku 1739 došlo k přestavbě této budovy. Jednopat-

Sobčický zámek.

Foto: Státní památkový ústav Pardubice

rová, z části podsklepená budova je zděná z velkých, hrubě opracovaných pískovcových kvádrů, které jsou omítnuty vápennou nažloutlou omítkou. Nad obdélným vchodem vystupuje ze zdi hranolová kaple, která je podepřena dvojicí sloupů a opatřena zvonovou střechou.

Ve východní části je budova dvoutraktová a nachází se zde také vstupní síň, zatímco západní část zámku se skládá ze tří traktů.

Pod západním traktem a pod prostřední částí budovy se rozprostírají zámecké sklepy, které jsou nepravidelné a nekopírují dispozici přizemí.

Anděl strážce s malým Tobiaškem

Náves hlídá a chrání barokní sousoší Rafaela, anděla strážce, s malým Tobiaškem. Toto sousoší pochází z poloviny 18. století. Anděl Rafael a Tobiaš pomáhají pocestným v nouzi a drží nad nimi stráž, proto jsou nejčastěji zobrazováni jako poutníci s mošnou, holí a někdy je doprovází Tobiašův psík. Tyto atributy zde chybí. Je ale pravděpodobné, že anděl Rafael svíral původně v pravé ruce hůl, jak to naznačuje jeho zaťatá levá pěst.

Anděl Rafael, vytvořený v nadživotní velikosti, drží za ruku malého Tobiaška. Obě postavy jsou dynamicky prohnuté v esovité křivky. Rafaelovu hlavu zdobí svatozář a jeho tvář lemují dlouhé vlnité vlasy, spadající až na ramena. Anděl často působí zjemnělým dojmem, někdy až jako krásná mladá žena. Také u tohoto sousoší tomu není ji-

nak. Z mladého, krásného anděla vyzařuje až mateřská láska k malému andlíkovi.

Rafaelovo roucho je řasnaté, na hrudi svázané bohatým uzlem. Drapérie je dokonale zpracovaná, žije vlastním životem a ještě více akcentuje dynamičnost sousoší.

Malý andlíček se tiskne pevně ke svému ochránci a nechává se jím svorně vést na své cestě. Jeho plný obličejíček zdobí kadeřavé vlasy. Dvojice andělů stojí na zvlněných mráčcích, které symbolizují nebe.

Celé sousoší je naplněno velkým citem a hlubokým produčováním. Z obou postav dýchá láska a oboustranná důvěra.

Sokl je trojboký, členěný

Andlíček. Foto: Státní památkový ústav Pardubice

svislými volutami a ozdobený třemi reliéfy, reliéfem sv. Floriána, sv. Jiřího a sv. Václava. Kolem soklu obíhá nízké kamenné zábradlí a vytváří nepravidelný šestiúhelník.

Sv. Jan Nepomucký

U zastávky, mezi stromy, stojí celá staletí vysoký sloup s velkolepou, vrcholně barokní sochou sv. Jana Nepomuckého, patrona mlynářů, lodníků a zpovědníků. Momentálně probíhá restaurace této plastiky. Socha byla vytvořena kolem r. 1714 a pravděpodobně pochází z okruhu Matyáše Bernarda Brauna.

Sv. Jan Nepomucký - detail
Foto: SPÚ Pardubice

Český zemský patron a zároveň kanovník vyšehradský je zde zobrazen ve své nejčastější ikonografické podobě. Oděn do kanovníckého oděvu a biretu drží v levé ruce kříž s korpusem Ježíše Krista a pravou paží objímá palmovou ratolest. Nechybí zde ani svatozář s pěti hvězdami. Poklidná světcova tvář s plnovousem, prozrazuje hluboké zamyšlení nad lidským osudem. Z pod biretu se vlní bohaté vlasy.

Světce má pravou nohu pokrčenou a hlavu naklání k levé straně. Tímto pohybem se vytváří mírné esovité prohnutí, které je ještě více umocněno bohatou drapérií. Ta se na některých místech osamostatňuje a vytváří bohaté záhyby a voluty.

Sokl, ve tvaru pravidelného čtyřbokého hranolu, je zdoben ze tří stran psaníčkovým orna-

mentem. Hranolovitý podstavec sloupu je vysoký asi 1,5 metru, jeho stěny jsou ozdobeny dvojími obdélníky. Toskánský sloup se skládá z patky a jednoduché hlavičky s prstencem, nad ní leží abakus. K abaku je nakonec připevněna podnožní deska sochy.

Panena Marie

V blízkém okolí Sobčic prosvítá mezi stromy socha Panny Marie, umístěná na nepříliš vysokém sloupu. Panna Marie byla od dávné doby ochránkyní všech lidí, byla jejich poslední nadějí v bolesti a utrpení a vždy pečlivě ochraňovala místo.

Sloup se skládá z jednoduchého hranolového soklu, ozdobeného obdélním rámcem s uchy, dále z patky a dřívku, který je členěn 3 svislými pásky. Hlavička je rozšířená a profilovaná.

Samotná socha Panny Marie působí klidným, spirituálním dojmem. Je zobrazena s dlaněmi položenými na hrudi a s rozpuštěnými vlasy. Ve tváři se zračí klid a její zavřené oči prozrazují hluboké ponoření do modlitby. Panna Marie stojí pevně na pravé noze, levá noha je pokrčená. Její šat s dlouhými rukávy člení mělká drapérie, drapérie nemodeluje tvar postavy ani samotný šat, plní pouze dekorativní funkci.

Panna Marie
Foto: J. Svoboda

Svatý Juda Tadeáš

Rozcestí polních cest na Oboře a Ostroměř chrání zajímavé sousoší sv. Judy Tadeáše s andělkem. Tato barokní socha vy-

Svatý Juda Tadeáš
Foto: J. Kořínková, 2001

tvořená kolem roku 1761 je nedílnou součástí krajiny Sobčic. Jako předchozí sochy i tato je situována svým pohledem na kostel, jako ústřední bod obce.

Svatý Juda Tadeáš, tento nenápadný a skromný apoštol, je zachycen při modlitbě za všechny věřící v obtížných situacích. Je ponořen do svých přání a modliteb, jeho hluboké soustředění prozrazují zavřené oči a sepnuté ruce.

Hlava světce není dokonale vypracovaná. Je pravděpodobné, že není zcela dokončena. Z jeho tváře vystupují velké zavřené oči, hrubě naznačený nos a náznak malých sevřených úst. Nad hlavou Judy Tadeáše září svatozář a podél obličeje se vlní delší vlasy. Bradu pokrývá bohatý plnovous. Pouze naznačená drapérie vrchního oděvu kontrastuje s hrubými a ostrými záhyby dolní části roucha.

Nahý, kudrnatý anděleček užasle pozoruje apoštola. Pravou rukou objímá velký kyj, atribut svatého, a v drobných ručkách drží špatně rozeznatelný předmět. Není vyloučené, že by to mohla být mošna, jeden z Judových atributů. Postavy stojí na nízkém válcovitém podstavci.

Mohutný sokl je ozdoben na přední straně reliéfem svatého Prokopa s nápisem: "STAT IMPENSIS DEVOTA PLEBIS

SOBSCHICENSIS" a na zadní straně reliéfem asi klečícího sv. Vojtěcha.

Svatý Vojtěch

Při cestě do Podhorního Újezdu vás zastaví mohutná socha sv. Vojtěcha, biskupa a zemského patrona, která byla vytvořena v pozdně barokním období, kolem roku 1760. Český zemský patron s přísným výrazem ve tváři a plnovousem je oděn do biskupského oděvu a mitry. Jeho pluvíál je sepnutý sponou. Postava svatého působí staticky až strnule, tuto frontalitu ale porušuje bohatá drapérie oděvu, která vytváří živé a bujné záhyby.

Kvádrovitý sokl se skládá z volutových křídel a je ukončen dvojíou římsou s rokajovou kartuší a monogramem Panny Marie. Na přední straně soklu je vyrytý nápis: "SANCTUS ADALBERTUS OPEMCONFERAT NEFVLGVRCRANDO AC TEMPESTA'S NOCEAT."

Svatý Vojtěch
Foto: SPÚ Pardubice

Nápis na zadní straně soklu je dokladem o znovuzřízení této sochy: "K 900 leté památce mučednické smrti svatého Vojtěcha obnoveno 1890".

Svatý Linhart

Polní cesta na Kabáty má také svého ochránce. Je jím socha sv. Linharta, který je patronem sedláků, čeledínů, dobytka, zámečnicků a zajatců. U sebe má

Sv. Linhart
Foto: J. Kořínková, 2001

několik ze svých typických atributů. U nohou mu leží malý voleček a také si lze všimnout volně položených řetězců. V levé ruce drží pravděpodobně další atribut, pozlacený klič. Světec je zobrazen jako biskup s berlou v levé ruce.

Vážený obličej s plnovousem a vlnitými vlasy má dokonale prokreslené rysy. Drapérie vytváří těžké a mohutné záhyby, které se jen výjimečně osamostatňují. Klidný postoj ruší pokrčená pravá noha. Socha jinak působí monumentálně a staticky.

Sokl se skládá z nízkého obdélního podstavce a samotného hranolového soklu s volutami. Na podstavci je umístěn nízký reliéf představující Jana Křtitele. Pod touto postavou je vyryt nápis: "Deate LeonarDe groehape lons AgVa LI Vet anil la NeS Vo Vevtes ahsol Ve". Římsa je prolomena kartuší, ve které je čitelný nápis: "Statet stault se mser a De Votosos ves Sobs Chl Crns lex Voto".

Boží muka

Boží muka stojí v Sobčicích u pole ve volné přírodě, a tak se stávají její nepostradatelnou součástí. Krajina je tajemnější a duchovnější, poskytuje náměty a představy pro přemýšlení. Lidé sem často chodívali a oddávali se modlitbám.

Jednoduchý hranolový sokl s nízkým podstavcem je opatřen deskou s nápisem: "Postaveno nákladem Václava Matáčky, rolníka ze Sobčic, L. P. 1929."

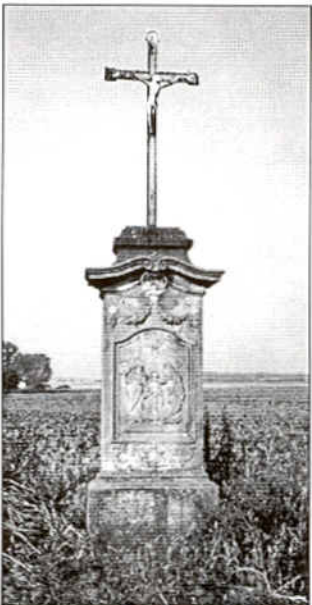

Boží muka Foto: Jan Svoboda

K soklu je připojen hranolový útvar s hrotitým zakončením a sedlovou stříškou. Hrot střechy je ozdoben bohatým ornamentem, voluty kombinované s akantem, a na stranách stříšky sedí dvě drobnější voluty. Do hmoty je prohlouben výklenek ve tvaru gotického okna se zdobnou poprsní. Výklenek je ohraničen dekorativními zdobnými polosloupky s drobným soklem, patkou a hlavicí, která drží lomený oblouk.

Kříž

Na čtyřbokém mohutném soklu u železniční tratě je umístěn železný kříž, který je vzpomínkou na velké morové neštěstí v

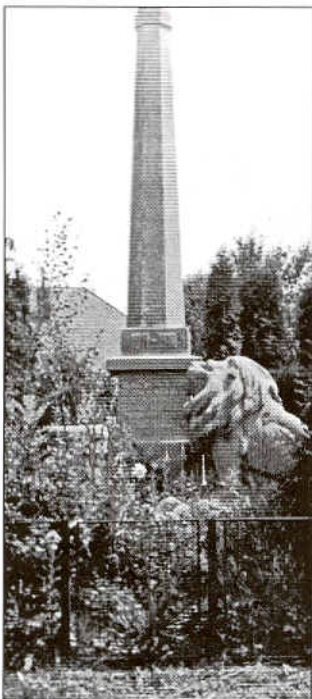
Kříž Foto: Jan Svoboda

Sobčicích. Věčná památka na postižené morem je spojena s tímto křížem.

Na nízkém hranolovém podstavci stojí vysoký kvádrový sokl ukončený zdobnou volutovou římsou. Sokl zdobí reliéf v obdélném rámcu s nízkým karnýžovým obloukem, nad ním visí girlanda s květy a úzké místo pod reliéfem doplňuje florální motiv. Drobný, subtilní kříž se pne do nebes a vytváří tak spojení s nebem. Plastika ukřižovaného Ježíše Krista je až příliš zdobená, tvary a rysy těla jsou těžko rozeznatelné. Působí zde skutečně pouze jako symbol bolesti a utrpení.

Eva Petříková

Památník padlým v 1. světové válce

Pomník padlým Foto: Bohuslava Jelínková

V blízkosti fary, na křižovatce je umístěn pískovcový pomník 26 padlým vojákům. Jeho součástí je sedící lev symbolizující novou republiku, na soklu proti němu je položen věnec na paměť padlým vojákům. Střední pilíř nese nápis:

"Teď v dáli spí, buď lehká jim ta cizí zem, nás bolí jejich konec tklivý, neb nevrátí se víc již sem na krásné naše nivy. 1914 - 1918." Pomník byl slavnostně odhalen 5. září 1920.

Jana Kořínková

Sobčice z národopisného pohledu

Zdejší lidovou architekturu řadíme typově k lidové architektuře severovýchodních Čech, která je roubená, přízemní s předsunutou lomenicí a kabřincem ve štítovém průčelí. Domy jsou trojdielné, komorového typu tedy dispozice světnice (sednice) - síň - komora nebo dvě komory. Usedlosti jsou ponejvíce trojstranné, štítově orientované ke komunikaci, často s předzahrádkou. Na obytnou část domu (roubená) navazují pod jednou střechou většinou pískovcem vyzdčené maštale, chlévy pro skot a drobnější "havěd", přístupné samostatnými dveřmi ze záhrobní (tzv. jednotný dům). Paralelně s domem stojí většinou špýchar (roubený nebo kamenný), sklípek a chlívký pro prasata, kurníky, kůlny na hospodářské nářadí apod. Dvůr v zadním traktu uzavírá stodola, dříve roubená s doškovou střechou (ostatně tutéž krytinu měla i obytná stavení), dnes již stojící na pískovcových sloupcích nebo jsou sloupky vyzdčeny, a celá stodola je obita svisle bedněnými prkny. Co se nezměnilo je vnitřní uspořádání - mlat s přístodolkou a dvoje vrata, přední opatřena i vrátky, pro průjezdnost ze dvora do sadu a polí. Na všech "roubenkách" v obci je nejvíce patrná změna ve štítovém průčelí, související s výměnou střešní krytiny. Tyto změny byly nejvíce prováděny ve 20. a 30. letech 20. stol. (u čp. 59 byla ještě v r. 1929 např. roubená, došky krytá stodola, která též rok shořela). S odstraněním doškové krytiny zmizely i předřazené lomenice, nádherně členěné do pásů s ozdobně kladeným šikmým deštěním, malými okénky, profilovanými ozdobnými lištami a kabřincem, nad jehož stříškou bývala posazena dřevěná profilovaná makovice. Lomenice získaly podobu dvou - nebo jednopásových svisle posazených bedněných prken s olišťováním (čp. 73, 36, 29, 18, 16, 81, 12, 6, 56) a sedlové střechy byly pokryty cementovými nebo cihlovými taškami, později i eternitovými šablonami. Oč jsou si roubenky v regionu podobnější, o to rozmanitější

ší byl život jejich obyvatelů, kteří vytvářeli a zároveň se i podíleli na vývoji venkovské pospolitosti. Vytvořili řadu nádherných lidových zvyků, do dnešní doby se jich však dochovalo jen minimum. Ty, které přetrvaly až do 20. století, většinou datují v Sobčicích svůj zánik kolem r. 1947.

Masopust provázely taneční zábavy, jejichž organizátory se stali od 80. let 19. stol. asi členové Sboru dobrovolných hasičů, od 90. let 19. století hlavně členové Čtenářsko-ochotnické jednoty Neruda (zal. 1893). O masopustním úterý procházel obcí průvod masek a hospodyně otrhávaly z medvěda, který byl celý ovinut hrachovinou a slámou, hrachovinu a tu dávaly husám do hnízda, aby dobře seděly. O masopustě se pekly koblihy. V Sobčicích se organizovaly masopustní průvody asi do 2. světové války, potom sem začaly docházet průvody masek s koňským spřežením a hudbou z nedalekého Podhorního Újezda. Přibližně v 70. letech tato tradice končí.

V postním období je na Hořicku tradováno vynášení smrti a chození s litem. Dnešní pamětníci již na tento zvyk nepamatují ani z dětství. To značí zánik tohoto obyčeje v Sobčicích patrně kolem 1. světové války.

Pašijový týden v sobě měl kouzlo především pro školní mládež. Od Zeleného čtvrtka do Bílé soboty chodila v poledne a navečer skupina dětí s řehtačkami a klapáčkami po celé vesnici. Rachot to byl náramný, protože hoši měli i velkou řehtačku, kterou museli "obsluhovat" dva. V období 1. republiky již skupina žádné říkanky cestou nerecitovala. **Velký pátek** byl spojen s kostelem. Chodilo se do kostela libat Kristovy rány a k Božímu hrobu. Byl ten den velký půst, téměř se nic nejedlo. Na **Bílou sobotu** chodil průvod z kostela po celé vesnici, hrála hudba a významnější muži z vesnice nesli nad panem farářem "nebesa". Pak se šlo do kostela, kde byla navečer pobožnost (naposledy v období 2.

svět. války). V ten den měl mít každý na sobě něco nového, "aby ho beránek nepokakal".

O Božím hodu velikonočním se opět šlo do kostela. Pondělí velikonoční bylo vyhrazeno koledníkům s pomlázkami. Při obchůzkách se říkaly různé kolečky. Jedna z nich, která se říkala v Soběčicích, je: *"Pomlázka se čepeří, že jí žádný nevěří, poženem ji ze dveří, a ze dveří do kuchyně, tam to všechno vyškápe, budem prosit tetičku o červenou krasličku. Dejte, dejte červené vejce, nedáte-li červené, dejte aspoň bílé, slepička vám snese jiné. Vzadu v koutku na zeleném proutku, ten proutek se ohýbá, a slepička kokodá, slepička kdák, vajíčko křáp, pojdte mi ho panímámo dát".*

Pomlázky si pletly děti většinou samy z 8 proutků. Koledníci dostávali kraslice, které se barvily většinou ve slupkách od cibule nebo v mladém obilí. Od 30. let 20. století se již objevují obtisky na vajíčka. K tradičnímu pečivu patřily mazance (pekly se na Zelený čtvrtek) a beránek (do formy, piškotový, i z husích vajec). Po Vzkříšení se již pekla kůzlata nebo jehňata s bramborem.

S příchodem jara souvisejí v Soběčicích tyto pověry: *"Jdou-li hospodáři neb chasa poprvé z jara na pole, polévají se vodou, aby nehyli ospalí." "Nežli se vejde ráno do chléva k dobytku, má se každý dříve podívat na nehty a potom k nebi, aby dobytek oúrok nedostal." K úklidu se zase váží tyto pověry: "Městi se má ode dveří ke kamnům, aby se štěstí nevymetlo." "Večer se nemá městi, vymetou se peníze z domu."*

30. dubna se pálily a stále pálí za Třemi mosty mezi "šutrákem" a "u Tadeáše" čarodějnice.

Máje stavěli hoši svým dívkám v předvečer 1. máje vždy k příslušnému domu. Májky bývaly jedlové, později břízky, ozdobené barevnými mašličkami nebo krepovým papírem. Jednotlivé májky si také hoši hlídali. Velká "ústřední" májka pro celou vesnici se na návsi nestavěla. Májky stavěli chlapi svým dívkám zhruba do 2. světové války. S máji bylo spojené i vyvádění dívek z domu, většinou se sešlo vždy několik děv-

Proměny stavení čp. 52

1915

1940

1975

čat v jednom domě. Dívky nosily pro tuto příležitost dlouhé světlé šaty. Průvod s hudbou obcházel celou vesnici, u příslušného domu se zastavil, účastníci dostali "skleničku" a hoši vyvedli dívky do průvodu. Postupně se průvod dostal až k hostinci, kde byla taneční zá-

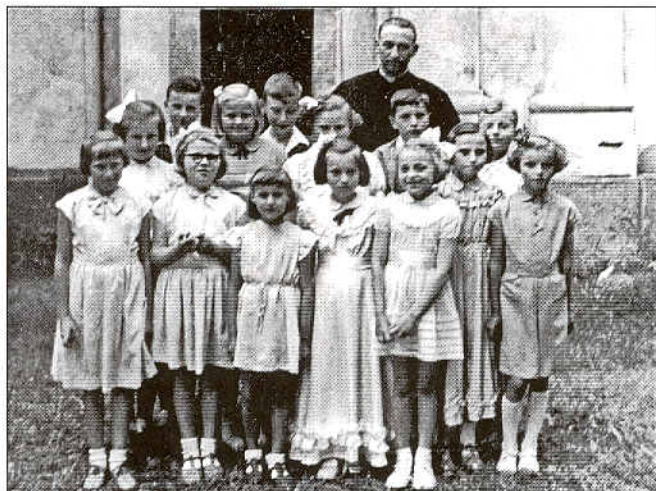
bava. Tato tradice končí kolem r. 1947. V současné době májky strojí svým dcerám sami rodiče.

S katolickou církví je spojen svátek **Božího těla** (dnes se nazývá slavnost Těla a krve Páně). Je to pohyblivý svátek, standardně připadá na čtvrtek po svátku Nejsvětější Trojice. Jeho

obsahem je úcta k Nejsvětější svátosti. Váží se k němu i lidové pranostiky: *"Na Boží Tělo jaký den, dlouho potom se vrací ten". "Utíkají-li lidé o Božím Těle před deštěm od oltářů, utíkati budou ve žních od mandelů".* Tento svátek patřil v Soběčicích k nejvýznamnějším a účastnila se ho prakticky celá vesnice (např. v r. 1930 se hlásilo k římskokatolické církvi 397 osob, 39 k církvi československé husitské, 3 k evangelické církvi, 1 k československé církvi, 3 k židovské víře, 2 k řeckokatolické církvi a 85 obyvatel bylo bez vyznání). Byly postaveny čtyři oltáře - u kostela, u Johnů, u Rejhů a u Andělíčka. Oltářníky byly vyzdobeny květinami a zelenými stromky (většinou břízky). Průvod vyšel z kostela, holčičky v bílých šatíčkách měly v košíčcích kvítky, které cestou házely, za nimi šel farář s Nejsvětější svátostí, nad níž drželi muži "nebesa", pak šla hudba a ostatní lidé. Průvod opět končil v kostele. Zde se mimo jiné světily malé věnečky a tyto "dotýkané" věnečky si pak lidé zavěšovali mezi okny a nebo se dávaly pod obrazy. Měly tak zajistit ochranu obydlí proti ohni a blesku. Průvody skončily opět kolem roku 1947.

Soběčická pouť se slaví první nedělí v červenci (kostel je zasvěcen sv. Prokopu). Musí nejprve být svátek sv. Prokopa a potom může být teprve v neděli pouť. Bývala to příležitost, aby se sešli všichni příbuzní. V obci (na návsi) stávaly krámký s cukrovím, houpáčky, kolotoče (toto vzalo za své s příchodem 2. světové války), asi do r. 1960 jezdíval do obce kolotoč s houpáčkami. Večer se všichni sešli v hospodě na taneční zábavě. Dodnes zůstalo pouze pečení koláčů tzv. zavazovaných. K tomu a nejen k tomuto se váže i příhodná pověra a to: *"Pekou-li koláče a tyto se při vytahování z pece hodně převrací, přijdou hosti".*

Na 6. července připadá svátek Mistra Jana Husa. V tento den se pálil oheň "u křížku". Zasluhu na tom měl pan Mádle, profesí pekař, který se hlásil k církvi československé husitské. Děti měly oslavu tohoto svátku rády, protože pan Mádle organizoval k místu pálení hranice

Bířmování

lampionový průvod. Přitom se zpívala píseň "Hranice vzplála

tam na břehu Rýna". Počátkem 2. světové války tato oslava s průvodem končí.

S podzimem se slavilo **posvícení**. Případá na 1. neděli v září. Letos to bude 2. září. V domácnostech se pečou koláče shodné jako o pouti. V sobotu bývala klasická posvícenská zábava, v pondělí pak "zlatá" zábava. V chodbičce u hospody stávala babka s cukrovím - cucavými "špalky". O posvícení se hlavně vařila polévka s nudlemi a knedlíčky (jádrovými "kaltoun") a pekla se husa s knedlíky a zelím.

V předvečer svátku sv. Mikuláše 5. prosince chodívali a nadále chodí v obci čerti, Mikuláš a anděl a tak již několik generací dětí se těší z nadílky a zároveň slibují, že už budou hodné.

Rok se pomalu uzavírá, přicházejí vánoce s množstvím lidových pověr a pranostik, koleda na sv. Štěpána a Tříkrálová koleda...

Střípky z bohatého lidového zvykosloví se podařilo uchovat díky dochovaným písemným pramenům a vzpomínkám pamětníků. Nemáme však bohužel v muzeu žádné fotografie, týkající se popisovaného.

Proto prosím, máte-li někdo doma národopisné fotografie, týkající se Sobčic a okolí, zapůjčte je do Okresního muzea a galerie v Jičíně. V pořádku Vám je vrátíme. Děkujeme.

PhDr. Dagmar Linková

Příroda

Příroda Sobčic

Obec Sobčice se nachází cca 14 km jihovýchodním směrem od Jičína, v oblasti nazývané Cidlinská tabule. Cidlinská tabule je plochá pahorkatina se slabě rozčleněným reliéfem teras a údolních niv řek Cidliny, Javorky a Bystřice. Původním rostlinstvem této oblasti byly dubohabrové háje a v blízkosti toků luhy a olšiny.

mických prostředků téměř vymizely /např. koukol polní, chrpa polní/. Fauna polí nebývá druhově bohatá: z dravců zde najdeme poměrně hojně káně lesní, v zimním období káně rousná. Bohatě potravní nabídky /hraboši/ využívá i poštolka obecná a kalous ušatý. Typičtí představitelé této oblasti - křepelka polní a koroptev polní - již vlivem intenzivního zemědělství téměř vymizeli. Pro

čic nezregulovaný tok Javorky s břežovými porosty. Ty tvoří především olše, duby, jilmy, vrby a bezy. V jarním období se břehy rozsvítí květy jarních bylinek: sasanky hajní, sasanky pryskyřníkovité, křivatec žlutého, dymnivky duté a blatouchu bahenního. Fauna této oblasti je tvořena především hmyzem /komáři, muchničky, tiplice.../ a tedy i hmyzožravými ptáky /strážlák obecný, sýkorka lužní, budníček menší/.

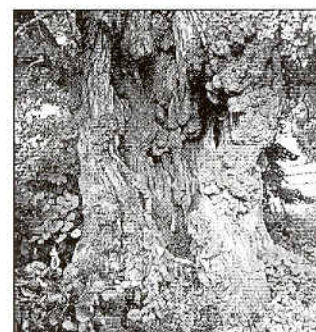
Mgr. Petra Ziková

Sobčické lípy

Nejvýznamnější přírodní dominantou a dodnes stejně jako v minulosti i chloubou obce, jsou mohutné lípy. Nacházejí se téměř na začátku obce, u zastávky ČSD a starší z nich podle pověsti zasadil Jan Žizka z Trocnova. Obě lípy jsou registrovány v publikaci "Památné stromy východních Čech". V kronice obce z roku 1957, psané kronikářem Josefem Ščovičkem, nalezneme i následující stať věnovanou sobčickým lípám:

"Kromě štíhlé, zdaleka viditelné kostelní věže a červené mansardové zámecké střechy vévodí šířmu kraji naše věkovitě lípy. Stojí zde po staletí - zvláště starší z nich - lípa Žizkova. V různých dobách viděla naši obec růst i zanikat a zase znovu povstat s novým dalším pokolením, jejím stínem prošly jistě tisíce průvodů slavných a šťastných, ale také smutných - pohřebních.

Vykotlaný kmen Žizkovy lípy měří v objemu při zemi 7 m a je 8 m vysoký. Nahoře pod korunou poněkud slábne, ač na mohutnosti při pohledu vzhůru mu zase přidávají silné větve, hodně do stran rostoucí. Komínovitá kotlina kmene končí mezi

Detail kmene "Žizkovy" lípy roku 1993

větvemi velkým otvorem. Povrch kmene je boulovitý i varhanatý, trochu pohádkového rázu. Na jižní straně má nad sebou skoro ve stejných vzdálenostech 4 vykotlané otvory, z nichž dva nejnižší nepravidelných tvarů pomalu zarůstají. Tyto otvory vznikly po odřiznutí mohutných větví, asi při stavbě zde stojící statue Jana Nepomuckého r. 1729. Téhož roku byla asi s druhé strany k postavení statue zasazena lípa druhá. Vzhled kmene "Žizkovy" lípy se neustále mění nově narůstajícími bizarními nárůstky, prodloužení životnosti starého velíkána přispívá i ta okolnost, že si vytváří kůru i nové dřevní pletivo na vnitřní straně, tvořící mohutné, jako do stěny vrostlé větve. Při takové stále obnově své

Povodí Javorky

Foto: Petra Ziková, 2001

Dnešní rovinaté okolí obce Sobčice je tvořeno především polními monokulturami, označovanými jako kulturní step. Z rostlinné říše zde kromě pěstovaných plodin najdeme rostliny označované jako plevel /mák vlčí, sylačec rolní, čekanka obecná/. Některé druhy plevelů díky používání che-

obojživelníky není pole vhodným životním prostorem, kromě jedné výjimky a tou je ropucha zelená. Má ráda sucho a tak je v období mimo rozmnožování k vidění právě v polích, k rozmnožování využívá vodní nádrž v blízké obci Chomutice.

Z přírodovědného hlediska je zajímavým místem v okolí Sob-

ho těla možno souditi, že strom se stárnutí brání, a že se může dožíti ještě mnoha let. Páli bychom to jemu i těm, kteří přijdou po nás a budou jej, snad více než my, obdivovati.

Výšku koruny "Žižkovy" lípy tvoří 2 nejmohutnější větve rostoucí kolmo vzhůru; první dvojité o průměru u paty téměř 1 m a druhá o málo slabší. Výška stromu odhadnutá podle stínu je asi 21 m."

Další osudy mohutného stromu popisuje současná kronikářka Sobčic J. Šidáková: "V roce 1978 se po velké bouři rozlomila koruna staršího stromu. Jeho mohutný vykotlaný kmen byl

Sobčické lípy na podzim roku 1994

zpevněn železnou obručí a otvor kmene byl chráněn šindelovou stříškou. Strom dále rostl a kvetl. O několik let později, v roce 1995, byla lípa pokácena. Neuvěřitelné, ale stalo se. Marň se několik sobčických občanů pokoušelo kácení zabránit, stará lípa se dochovala již jen v našich vzpomínkách. Na jejím místě roste jeden stromek z podrostu, rostou však ještě další dcery staré lípy. Pan Špinler narážal z větvi pokáceného stromu řízky a vypěstoval stromky, které pak daroval, nebo sám vysázel v okolí naší obce."

Zpracovala HÁ

Osobnosti

Antonín Nečásek se narodil 12. června 1881 v Sobčicích v čp. 55. Jeho otec Jan Nečásek, rodák z Vysokého nad Jizerou, dostal jako částečné odškodnění za ztrátu nohy v prusko-rakouské válce v Sobčicích trafik. Matka Anna, rozená Divoká, pocházela ze Sobčic z čp. 66. Antonín prožíval své dětství a mládí v Sobčicích. Odtud dojížděl do Jičína, kde studoval gymnázium a učitelský ústav. Zajížděl také za svými příbuznými do Vysokého nad Jizerou. Zde se oženil se svou sestřenicí Marií Nečáskovou.

Antonín Nečásek

Své prvotiny psal již jako student v Sobčicích a v Jičíně. Publicistickou činnost započal po krátkém působení u pošty r. 1892 jako spolupracovník podkrkonošského týdeníku Český

venkov, později přesídlil do Chrudimi, kde vedl "Hlas z Východních Čech". Od roku 1898 pracoval v časopise "Zlatá Praha" a v redakci Ottova naučného slovníku. Dále působil celých třicet let jako redaktor "Venkova".

Kromě publikační činnosti se věnoval psaní románů /Jařmo milionů/ a povídkových sbírek /Pestří ptáci, Pampelišky, Vločky.../. Roku 1900 uvedlo Národní divadlo jeho aktovku Almužna.

Antonín Nečásek zemřel 2. března 1938 v Praze.

17. dubna 1882 se v Sobčicích narodil **RNDr. Oldřich Pacák DrSc.** Byl docentem petrografie na přírodovědné fakultě UK v Praze, přispíval do Technického naučného slovníku.

Z jeho rozsáhlého odborného díla jmenujme např. publikace "Čediče Jeseníků a přilehlých území", "Sopečné horniny na severním úpatí Beskyd moravských", "Čedičové vyvřeliny mezi Mladou Boleslaví a Jičínem".

Oldřich Pacák zemřel v Praze 14. září 1968.

Čestný občan Sobčic **Svatopluk Janouch** se narodil 6. listopadu 1913 v Holíně u Jičína. Mládí prožil v Sobčicích, kde jeho rodiče koupili zahradičství. Studoval v Jičíně na reálce, později vstoupil do letecké akademie v Prostějově, kde byl vy-

řazen jako poručík letectva. Za mobilizace byl velitelem stíhací letky v Hradci Králové. V červnu 1939 odešel přes Ostravu, Polsko a Francii do Anglie, kde se zúčastnil bitvy o Anglii. Jeho matka a bratr Bohumil byli v letech 1942 - 1943 vězněni v táboře ve Svatobořicích.

Svatopluk Janouch

Po návratu do vlasti sloužil Sv. Janouch na letecké akademii v Hradci Králové. Po únoru 1948 emigroval do Francie, kde se seznámil se svojí druhou ženou, vdovou po čsl. letci, a spolu odjeli do Ameriky. V listopadu 1965 přijel na krátkou návštěvu do vlasti, navštívil v Praze své dcery a na 1 den odjel domů, za svým bratrem Bohumilem. V té době si již stěžoval na zdravotní potíže a v následujícím roce, 12. 4. 1966, v New Yorku zemřel.

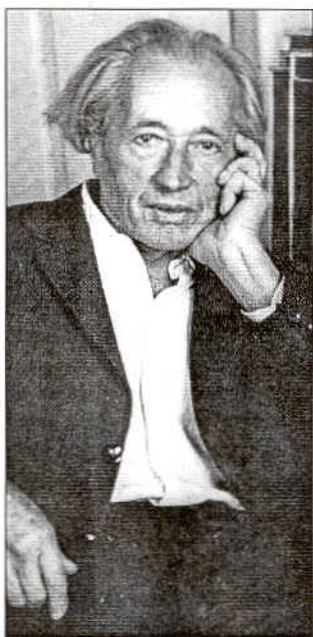
Karel Šlenger se narodil 5. dubna 1903 v Chomuticích u Hořic v početné rodině venkov-

ského učitele. Jeho otec Josef Šlenger učil na místní obecné škole, matka Františka, roz. Raichová, pocházela z Obory u Chomutic.

V Chomuticích navštěvoval Šlenger obecnou školu, na počátku 1. světové války přešel do Jičína na měšťanskou školu, později na reálku, kde roku 1921 maturoval. Pracoval jako poštovní úředník, po 3 letech proti vůli rodičů ze státní služby odešel a věnoval se výhradně malířství. Přihlásil se ke zkouškám na Akademii výtvarných umění, kde ale neuspěl. Vrátil se do rodných Chomutic, zde ale nenalezl pochopení, a proto se rozhodl podniknout cestu kolem světa.

S malými úsporami odjel do Paříže, přihlásil se ke studiu na Sorbonně, ale hmotná situace jej donutila fakultu opustit. Pracoval jako pomocný dělník, zhotovoval dekorace pro divadla, navrhoval divadelní kostýmy. Ve volných chvílích navštěvoval galerie, učil se jazyky a hlavně maloval. Z Paříže vedla Šlengerova cesta do severní Afriky, odtud do Itálie a později zpět do Francie. Na Riviéře v St. Raphael měl pod širým nebem svoji první výstavu.

Po návratu domů, na konci roku 1931 vystavoval své práce v Chomutické škole, r. 1932 uspořádal výstavu v Novém Bydžově v sále Městského průmyslového muzea. Začal pořádat po okolí cestopisné přednášky o Francii, Itálii a Africe. Jako samouk se naučil hrát na klavír a na housle, dával kondice a

Karel Šlenger

doučoval méně nadané děti. Tato činnost mu sotva stačila na skromné živobytí. Na Chomuticku tehdy vzniklo přísloví: „Šlenger ten si k snídani zahraje, k obědu zazpívá a k večeri oboje dohromady“.

Během války se potkal s umělcem, jehož životní příběh byl stejně zajímavý a složitý, s Františkem Tichým. Jeho zásluhou se podařilo uskutečnit výstavy Šlengerova díla v Praze v Topičově salonu. Vystavoval zde v letech 1941, 1943, 1945 a 1947.

V 60. letech navázal spolupráci s Krajskou galerií v Hradci Králové a vystavoval ve Východních Čechách.

Znovu začal cestovat, v 70. letech navštívil Dálný Východ, Řecko a Egypt, vždy se však rád vracel domů a maloval místa, s nimiž byl bytostně srostlý.

V prostorách Sobčického zámku byla dne 24. května 1980 slavnostně otevřena stálá expozice malířova celoživotního díla. V době vernisáže byl již K. Šlenger vážně nemocen a rok nato, 2. března 1981 zemřel. Výstava trvala až do roku 1990, kdy musela být z důvodu nevyhovujících podmínek/vlhkosti, plísně/ ukončena.

Jana Kořínková

Použitá literatura:

Kronika obce Sobčice
Karel Šlenger. Hradec Králové, 1976
Národní odboj na Jičínsku 1939 - 1945/II. Jičín, 1980
Noviny Jičínska 1998
Reflex 1991

“Pověst o Sobčických lípách”

Na jaře roku 1423 se rozhodl Jan Žižka z Trocnova ztrestat nejvyššího purkrabího krále Zikmunda - proradného Čenka z Vartemberka, jehož statky se rozprostíraly mezi Jičínem a Novým Bydžovem. V dubnu dorazil slepý hrdina do Hradce Králové a v starobylé síni gotické radnice připravoval se svými hejtmany Loudou a Divišem tažení proti odbojnému Čenkovi. Na hrad Valečov, k bratřím Bartošovi a Bernatovi z Valečova byl vypraven rychlý posel Jiřík z Ostromiře, kterého však při zpáteční cestě zajali u Konechluhů Čenkovi lidé.

Druhého dne navečer dorazila k slavnému vojevůdci panna Zdeňka, dcera sobčického zemanu a s pláčem vyprávěla, jak znenadání dorazilo k Sobčicům Čenkovo vojsko a zaútočilo na tvrz pod Chlumu. Boj proti pře-

která byla v boji zraněna, zemřela. Dřevěná sobčická tvrz pod Chlumu byla spálena a Zdeňka zbyla poslední z rodu sobčických zemanů. Je však odhodlána, spolu s dalšími věrnými bojovníky, pomstít se za padlé i za zničenou sobčickou tvrz.

Žižka i ostatní táborští hejtmani s dojetím vyslechli žalující Zdeňčina slova a Diviš Hradecký, který dobře znal zdejší kraj, radil vytáhnout ještě v noci s veškerým vojskem k Hořicím. 20. dubna 1423 se opevnil Žižka se svým vojskem na vršku u kostela svatého Gotharda.

S jásotem za ním přispěchala nepřátelská jízda. Čeněk, jistý si svým vítězstvím, poručil jezdcům sesednouti z koní a útočit pěšmo. Táborité však byli připraveni. Pěší útok odrazili střelbou, a teprve pak vyrazili z vozové hradby. V předních husit-

napjatě rozhodný boj i Čenkův zajatec Jiřík z Ostromiře, který měl být svědkem Žižkovy porážky. A zvláštním řízením osudu to byla právě Zdeňka, která ve válečné vřavě a zmatku Jiříka zahlédla, osvobodila a dovedla do Žižkova tábora. Bitva vyvrcholila vítězstvím husitů, které bylo na vrchu Gothardě přijato s velkým jásotem.

Po dikuvzdání poručil Žižka odtáhnout k Sobčicům pod Chlumu. Opočal spálené tvrže nakázal zasadit mladou lípu. Pod ní byla rozložena archa /skříňový oltář/, u které byl před svědky Janem Žižkou z Trocnova, Divišem a Loudou oddán Jiřík z Ostromiře se Zdeňkou ze Sobčic.

Podle zápisu v sobčické kronice upravila J. Holá

Sobčické pověry

Kokrhá-li v síni kohout, ohlašuje příchod hostů.

Když o svatbě přijížděl ženich, dívala se nevěsta z komory okénkem skrze věneček, nebo i klíčovou dírkou, jen aby ženicha dříve viděla, než on spatří ji, aby se ho nemusela bát a poslouchat ho.

Prší-li o svatbě, padá novomanželům štěstí.

Při navlékání košilky na dítě budiž dán dobrý pozor, aby nepřišel pravý rukáv na levou ruku, sice by dítě bylo levák.

Za peníze, které byly dítěti dány do vinku, se má dítěti, když odroste, něco koupit, aby z něj byl dobrý hospodář.

Aby dítěti hodně rostly vlasy, má chodit na májový deštiček.

Po Štědrovečerní večeři ukrojí hospodář kousek kůrky z chleba i ze štědrovnice, složí obě kůrky na nůž, každou z jedné strany, přiváže nití a zapichne u stropu do trámu. Po obědě na velkou neděli to sejme a dívá se, na které straně je nůž rezavý. Zrezaví-li pod chlebem, zvede se žito, jestliže pod houskou - pšenice.

Vybráno z Národopisného sborníku Hořického z r. 1895

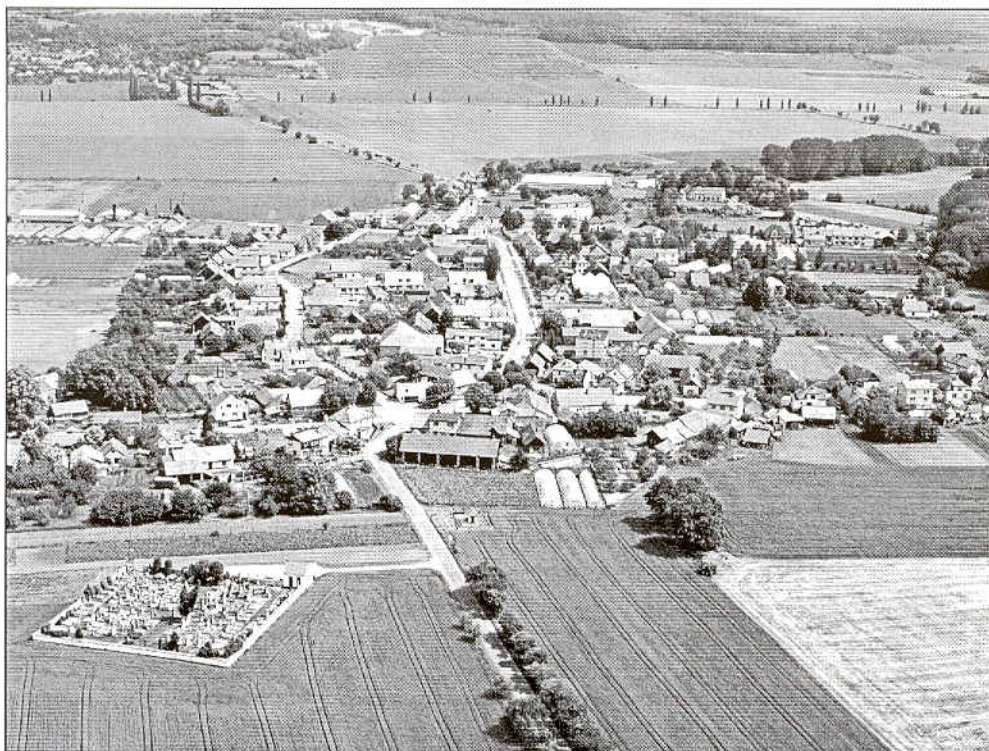

Karel Šlenger: Žižkovy lípy

Obraz ze sbírky OMaG Jičín

sile byl těžký - v zoufalém okamžiku rozhodl sobčický zeman opustit tvrz a stáhnout se zadem do blízké doubraviny "Kabátů". Většina se probíla, ale Zdeňčin otec i bratr Javor padli a matka,

ských řadách bojovala i statečná panna se svým oddílem a zle dotírala pádným mečem na železné rytíře, kteří, ač neradi, se dávali na ústup. Připoután k opočal stojícímu vozu sledoval

Sobčice z ptačí perspektivy v roce 2000

Strípky ze Sobčických kronik

1924/ Dne 29. června a 6. července sehráli místní ochotníci s tělocvičnou jednotou Sokol a sborem dobrovolných hasičů divadlo v přírodě, a to "Pasekáři" od Sokola Tůmy. Hrál se na obecním pozemku mezi Karšovou a panskou stodolou za kostelem. Z panské stodoly utvořen statek, který s Karšovou stodolou jakož i s budovou Mádlovou a Růžovou tvořily jeviště. Hlediště bylo pod hřbitovní zdí, kdež zřízeno 700 sedadel. Celkem účinkovalo při divadle 65 osob, 12 koní, 2 krávy, 1 pes a slepice. Režii vedl kronikář.

Divadlo bylo čteně navštěveno, ačkoliv počasí nesloužilo. Při druhém představení ve 2. jednání spustil se liják, takže představení muselo se přerušit a obecní úřad se uchýlil do obou stodol a větší část do kostela. Po lijáku se v představení pokračovalo. Hra se velmi zdařila, neboť bylo k ní použito všeho, co k ní přiléhalo. Ve 3. jednání rozhlaholily se kostelní zvony, které ohlašovaly mši, na níž měla být konána svatba ve hře obsažená. Toto divadlo vyneslo 3 000 Kč čistého výtěžku, který byl věnován na motorizaci stříkačky sboru dobrovolných hasičů.

1928/ Dne 29. června uspořádal sbor učitelský ve školní budově výstavu prací všeho žactva ve slavnostně vyzdobené třídě. Výstavu navštívilo přes dvě stě osob a všichni se o ní pochvalně vyslovili. Odpoledne téhož dne uspořádal učitelský sbor dětskou slavnost. Všecky školní děti jakož i děti 4 a 5leté ze Sobčic a Újezda P. byly svátečně ustrojeny /většina i v krojích/ a pěkně ověnceny květinami. Chlapci měli 2 dětské automobily, 18 koloběžek, 22 trojkolek a 4 vozy; dívky měly 42 dětské kočárky s panenkami. Všecka tato vozidla byla nádherně dekorována fábovy, praporky a květinami.

Průvod se seřadil na cestě u mlýna. Napřed šla hudba, pak děti s automobily, s koloběžkami, trojkolkami, vozy, dětskými kočárky, několik větších dětí s praporky, všecky ve dvojicích; průvod uzavírali 2 chlapci na bicyklech. Průvod šel Paškou a po návsi ke škole na hřiště. Obecní úřad byl po obou stranách průvodu v počtu asi 400. Na hřišti třídní učitel přednesl slavnostní případnou řeč, děti přednesly několik básní. Na to všecky školní děti zatančily 4 tance se zpěvy a to: "Sokolik", "Ověáci", "Andulko" a "Holka

modrooká". Potom zahrály dívky 8 tělocvičných her a na konci na improvizovaném jevišti "Slavnostní scénu", při níž zapívaly státní hymny. Obecní úřad sledoval výkony žactva se zájmem a dlouhotrvajícím potleskem odměňovalo.

Po slavnosti zavedeny všechny děti, které byly v průvodu, postupně od nejmenších počínaje do školy, kde jim podávaly dívky z lidové školy hospodářské v hrnčích čokoládu a po 5 koláčích. Na dětech bylo vidět, jak jim z očí září radost, že jsou tak častovány. Ve čtvrtek před slavností z darů sebraných po Sobčicích a Újezdě napekly dívky z lidové školy za vedení choti řídícího učitele přes 700 koláčů.

Ježto několik rodin darovalo různé pečivo cukrové a dort, vystrojeny z toho s přídavkem 5 koláčů výslužky těm dětem, které se nemohly slavnosti zúčastnit, protože onemocněly spalničkami.

1929 / V srpnu konala se zde velmi okázalá svatba. Ženil se Bohumír Hátle, restaurátér z Prahy, který je zdejší rodák. Přijelo mnoho hostů z Prahy i s celou 34 člennou kapelou na automobilech. Svatbu měl zde v koste-

le s velikou okázalostí. Hostina měla být na zahradě jeho otce č. 25 a ježto začalo pršet, odstěhovali se do hostince číslo 79. Tam, kdo přišel, dostal piva zdarma, co chtěl. Poněvadž toto se vědělo již delší dobu, sešlo se ctitelů Gambriova moku jakož i zvědavců z celého okolí. Vytočilo se piva za 7.000 Kč, /litr za 2,80/. Večer u řeky Javorky vypáleny různé velké ohňostroje za 2.000 Kč.

Vídali jsme její, až do pozdního stáří vždy vzpřímenou, štíhlou postavu s milým úsměvem na tváři a brýlemi, nesla na měkkém smotaném provaze trochu svázaných suchých větví z lesíka od řeky. Říkali jsme jí babička Miláčková, ale byla Františka Divoká. Provádala se 1. června 1889 za Josefa Divokého, dělníka v kamenolomu. Spolu na dluh zakoupili čp. 82 s kouskem pole a zahradou. Po 12letém manželství muž přišel v lo-
mu o život. Babička zůstala 5 dětí a dluhy. Všechny děti sama vychovala. V roce 1920 zemřela její dcera Anna. Tehdy bylo babičce 53 let. Po dceři, ze dvou jejich manželství, zůstaly 3 děti. I o tyto děti se babička postarala a vychovala je, třebaže příbuzní chtěli, aby je dala do sirotčince. V r. 1939 byla v Praze na Bulovce operována prof. Levitem na oční zákal. Po určitém čase jezdila vždy do Prahy na kontrolu očí. Ráda vždy Prahu viděla a i tenkrát navštívila se svou vnučkou Marií Hrad. Na Hradním nádvoří uviděly přecházejícího presidenta Klementa Gottwalda, babička se k němu bez dlouhého rozmyšlení rozběhla a děkovala mu za zvýšení svého důchodu a hned mu vyprávěla, že chodí ještě na řepu /bylo jí tehdy 83 let/. President se jí ptal, jestli jí nestačí důchod na obživu, že musí v tak vysokém stáří ještě pracovat. Odpovídala mu, že chce, aby bylo v naší republice dobře, a že k tomu chce ještě svou práci přispět. Vyprávěla mu, že stále pracuje, má doma malé hospodářství, a že by již ráda jela domů, že má doma starost o kozu, aby jí nepošla, kdo ví, jak ji doma vnučka krmí, ale že musí čekat 4 dny na nové brýle. K. Gottwald se tomu upřímně zasmál a při loučení jí řekl, ať si příští den pro

brýle zajde. Byla překvapena, když druhý den přišla do optiky a prodávající jí s velkou ochotou podával brýle, již od pana presidenta zaplacené. Babička na to po našem: "Výřídíte panu presidentovi, že pěkně děkuju, ale že si nemusel dělat tak velkou škodu, já jsem si na ně již předem ušetřila". Brýlí si babička velice vážila a každému vyprávěla, že jsou od pana presidenta Klementa Gottwalda.

Velkou pomocí při odvozu cukrovky byl náš nový traktor "DEUTE 24" a 2 traktorové valníky na pneumatikách, zakoupené od uhlíře Vondry z Hořic. Měly jednoduše ohnuté oje a na kování ramen přivažené závěsy za traktor. Obecní traktorista se svými dvěma pomocníky si navěčer nachystal na každý valník asi 30 q řepy a ráno vyjeli do Bašnického cukrovaru. Kovář Kulhánek, mistr nad mistry, vyrobil na traktor boudu z plechu, šířil sahající přes blatníky, na kterých bylo sezení, ne zvláště pohodlné, ale tenkrát to byla možnost, pro dva.

Zeleně natřená bouda vypadala pěkně, ale uvnitř silně rachotila tak, že hlasy z venku nebylo slyšet. Oba závozníci si pochvalovali, že na ně nefouká ani neprší a hluk nevadil, hlavy i s traktoristou měli blízko sebe, tak si při řeči rozuměli. Oba silní kuřáci dýmali, že se z boudy valilo víc kouře, než od výfuku traktoru. Již před Holovousy rolník tam pracující s kravským potahem na poli zvedal ruku i s

bičem, něco na ně volal, ale nerozuměli mu a říkali si, že se mu asi líbí ta bouda. Přes Bílsko přešli bez nehody, až u Dobré Vody ženy pracující na řepném poli opět na ně volaly a mávaly.

Závozník povídá: "Nikdy asi takovou boudu neviděly", zabafal ze svého čibuku a vyklonil se z boudy, aby zamával, ale náhle ztmul a říká fidiči: "Láďo, zastav, něco se děje, utíká za námi předseda". Ten je doběhl a volá: "Chybí vám u zadního valníku kolo", řekneme jeli po třech. Nějaký metrák cukrovky ztratili a rozhodli se jet hledat ztracené kolo. S odpřaženým traktorem došli až k Holovousům a ptali se toho prvně na ně volajícího souseda, zda neviděl někde náhodou to jejich kolo, ale ten říkal: "Vždyť jste ho neměli, když jsem na vás mával a křičel". Kolo se do dnešních dnů nenašlo. Nezbyvalo nic jiného, než s tím nákladem dojet do cukrovaru, samozřejmě za velkého smíchu zde stojících fidičů nákladů, kteří čekali v dlouhé řadě před váhou.

Bylo více příhod v dnešní době směšných, ale dokazujících s jakými prostředky se tehdy pracovalo, kolik námahy a úsilí bylo vynaloženo, než se mohl objevit na stole bochník dobrého chleba nebo kostka cukru do každodenní kávy. Proto si každý na venkově víc než dnes vážil těchto potravin, skutečně v potu tváře vyrobených.

Ze sobeckých kronik vybrala H

Z Kablíkovy sbírky ptactva

K nejhodnotnějším exponátům sbírek OMaG Jičín patří Kablíkova sbírka ptactva. Jedná se o téměř 140 let starou sbírku makropreparátů ptáků, která vznikla zásluhou lékarníka Vojtěcha Kablíka a jeho ženy Josefy, známé botaničky. Vlastním tvůrcem sbírky, který získával a určoval exempláře ptáků byl Kablíkův přítel Antonín Fierlinger. Sbírkou čítala původně 562 kusů ptáků v 240 druzích. Cennou součástí sbírky byl katalog, ve kterém byly exempláře a způsob jejich získání podrobně popsány.

V novém seriálu Muzejních novin se budete dozvídat o některých exemplářích Kablíkovy sbírky, o biologii daného druhu a o jeho dnešním výskytu na Jičínsku.

Čejka chocholatá

Čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*) je naším nejznámějším bahňákem. Je to pták velikosti holuba, černobílého zbarvení s výraznou černou chocholkou na hlavě. Mladí ptáci a dospělci v zimním šatě mají bílé hrdlo, v období hnízdění mají hrdlo černé.

Přirozeným prostředím čejek jsou vlhké louky a bažiny, dnes z nedostatku těchto míst využívá k hnízdění pole. Zde jsou bohužel hnízda často ničena zemědělskou technikou. Velmi krásný je tok čejek, který probíhá již v první polovině března, a při kterém obě pohlaví předvádějí akrobatické lety nad hnízdem. Hnízdo čejek je pouze jednoduchá, několika stébly vystlaná kotlinka, do které samička snese čtyři špičatá, tmavě skvrnitá vejčka. Z nich se po 26 dnech vylíhnou opeřená a plně pohyblivá mláďata. Ke konci června jsou již mláďata schop-

ná letu a i s rodiči odlétají na bahnitě břehy rybníků a jezer, kde tráví v hejnu zbytek léta. V září čejky odlétají na zimoviště do oblastí Středozemního moře.

Čejka chocholatá

V Kablíkově sbírce ptactva najdeme pár čejek pod číslem 156. Ptáci byli získáni zástřelem v okolí Sobotky. Dnes najdeme čejku na mnoha místech Jičínska. Většinou je můžeme vidět ve velkých hejnech na tahu, nebo při svatebních letech nad polem. Mgr. P. Ziková

Na počátku stojí - z jičínského hlediska - Josef Seifert (10. 3. 1840 - 22. března 1902). Přišel se svou ženou Marií (25. 5. 1847 - 17. 1. 1910) a malým synkem do Jičína mezi rokem 1871 a 1873. Z Nového Mlýna na Úpě, kde mlynářil, ho vyhnala velká povodeň, která mu zničila mlýn. Sebral, co zůstalo, naložil na žebříňák a jel do kraje. Usadil se v Jičíně a začal tu pekařit, pravděpodobně hned v Panské ulici č. 8 v starém dřevěném domě, který patřil pekaři Janu Pauknerovi. Tomu tehdy bylo kolem 65 let, vlatnil také dům č. 78 na Velkém náměstí a patrně panu Seifertovi svůj dům na rohu Panské a Příkopů nejprve pronajal. V roce 1881 starý dřevěný dům Josef Seifert koupil,

Pekařský rod Seifertů

brzy ho zbořil a vystavěl nový kamenný. Nazbyt peněz neměl, svěřenci o tom to, že dům má jen malý sklep, co byl vyhlouben pod starým dřevěným domem, jinak je nepodsklepen. Seifertovi se měli, zvláště zpočátku, co ohánět, i stálosti za byt paní Seifertová brala.

Měli tři děti: syny Josefa a Františka a dceru Růženu.

A/ Nejstarší syn Josef se manželům narodil ještě v Novém Mlýně (1870). Výborně studoval na jičínském gymnáziu, stal se právníkem a advokátem v Uherském Hradišti, kde se významně účastnil tamního českého společenského života.

Za manželku si vzal dceru MUDr. Antonína Zvěřiny, bývalého jičínského starosty a poslance, majitele velkého "Panského" domu na rohu Panské ulice a náměstí č. 73 a lékárny v něm umístěné. Eugenie pocházela z jeho druhého manželství. Její vlastní sestra Leopoldina měla za svého druhého muže dlouholetého soboteckého poslance a podnikatele Jindřicha Maštálku. Však JUDr. Josef Seifert zemřel, raněn mrtvicí, právě při návštěvě na Maštálkově "panském" sídle v Domousnicích 17. 8. 1926.

Svým vysokoškolským vzděláním a zvláště sňatkem s Eu-

genií Zvěřinovou pozvedl tuto seifertovskou větev do vyšších vrstev, mezi společenskou smetanou. Eugenie byla dáma: v perzánovém kožichu, s lono-nem na krku a prsteny na rukou. Když její dům v Uherském Hradišti za okupace zabrali Němci a vykázali ji jen jeden pokoj, nesnesla to ponížení a otrávil se. Také děti JUDr. Josefa Seiferta se pohybovaly v nejvyšších společenských vrstvách.

Deera Jelena, prý velmi hodná, milující Jičín, ale trochu "skleníková květinka", se provdala za pražského advokáta dr. Renera, podruhé za ing. Miloše Pecha, a měla z prvního manželství dvě děti. Syn Jan už druhý den po tragické smrti Jana Masaryka emigroval a ve

Francii a USA dostudoval práva a žil pak trvale na Západě.

Dcera, také Jelena, se v padesátých letech dostala z naší země formálním sňatkem se švédským studentem, ve Švédsku vystudovala medicínu a provdala se za svého univerzitního profesora - lékaře. Později k sobě maminku a ta zůstala nejprve u dcery, pak u syna v USA. Ke své vlasti a Jičínu má mladší Jelena dodnes vřelý vztah a často sem zajede ke své poslední příbuzné z pekařské větve - paní Jiřině Seifertové. Při předávání Nobelovy ceny básníku Jaroslavu Seifertovi, kterou tehdy za nemocného básníka přebírala ve Švédsku jeho dcera, byla při slavnostním aktu tlumočnicí.

Syn Jindřich byl také právníkem, oženil se s dcerou ze známé pražské železářské rodiny Rottů, po rozvodu si vzal její švadlenu a s ní v roce 1939 včas emigroval do Anglie a později do Kanady. Na Západě se její šikovné ruce uplatnily lépe než jeho právnické vzdělání.

Třetí dítě, dcera Eugenie, se provdala za dr. Formánka, který pracoval v diplomatických službách a po roce 1945 byl československým velvyslancem v Madridu. Když byl komunistickým režimem odvolán, domů se už nevrátil.

B/ Deera Růžena, živá, veselá, dlouho při návštěvách jičínského hřbitova potají obdivovala rakouského poručíka, kterému smrt vzala jeho hluboce milovanou nevěstu - dceru podnikavého jičínského hostinského Derbka, měšťana smíchov-

ského, a který hrob své snoubenky snad denně navštěvoval. Pan poručík znal a obdivoval na jaroměřském hřbitově působivou hřbitovní plastiku Matyáše Bernarda Brauna, který ji vytvořil v roce 1721 pro hrob své tehyně paní Miseliusové. A protože byl ze zámožné rodiny a jeho žal byl hluboký, dal pro jičínský hrob své nevěsty vytvořit kopii této Braunovy plastiky. Chodíval k náhrobku tak dlouho, až si povšiml Růženy, která ho zbožňovala, seznámil se s ní a učinil ji paní Rameimeierovou. Rodina jejího bratra Františka jí přispěla na bohaté věno, aby mohla být složena vysoká kauce, která se vyžadovala při sňatku rakouského důstojníka. Měla se svým Ludvíkem hezké manželství a bohatý život, protože její schopný muž se stal generálem - intendantem rakouské armády.

C/ Druhý syn František (1874 - 1936), schopný a nadaný, převzal otcův pekařský závod a dále ho zvelebil, zvláště pořízením moderní parní pece. Jeho pekařství bylo první strojní pekařství v Jičíně. Za manželku mu byla dohazena bohatá partie - jediná dcera ze statku v Ohavči Kateřina Brusáková. Její strýc byl biskupem a ona sama získala vzdělání v klášterní škole. Její velké věno, které přinesla, pomohlo k šťastnému manželství i Františkově sestře Růžence. František byl milý, veselý společník. Rád si zahrál na ochotnických prknech a velmi pěkně zpíval. Často přispěl svým výstupem k dobré náladě na zábavě Sokola nebo Remes-

nické besedy. Na druhé straně byl jeden čas starostou Společenstva pekařů a mlynářů a učil na učňovské škole pokračovací budoucí pekaře.

Františkova rodina žila skromně - jak bylo u řemeslníků zvykem. Ale na vzdělání dětí se nešetřilo. Všichni tři chlapci studovali na jičínském gymnáziu.

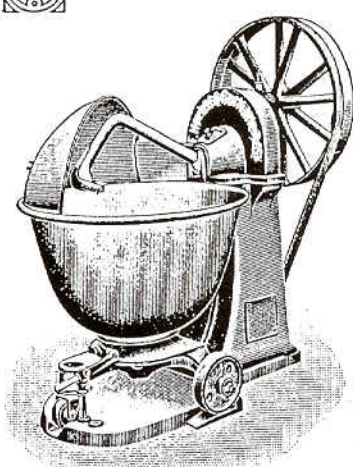
Nejstarší Zdeněk (1903 - 1959) vystudoval práva a oženil se s dcerou oblíbeného jičínského magistra Pavlíčka. Dostal se do čela jičínského finančního úřadu a po roce 1945 na KNV v Liberci. Druhý syn Luděk (1906 - 1959) se stal také právníkem. V roce 1945 přijal české jméno Sázavský, stal se sekčním šéfem na Ministerstvu financí, ale po druhé světové válce byl komunisty poslán do výroby a těžce se jako dělník v ČKD protloukal.

Ani nejmladšího syna Oldřicha (1909 - 1977) nechtěl otec připravit o vyšší vzdělání. Ale studium na jičínském gymnáziu mu šlo hůře než jeho bratrům a v kvartě dostal od prof. Šaldy reparát. Na to nebyl otec zvyklý, vzal ho z gymnázia, poskytl mu nižší obchodní školu a vyučil ho pekařině, aby převzal závod po něm. Tento Oldřich Seifert se oženil s dcerou PhMg Jana Zicha, který přišel do Jičína z Rovenska na samém počátku ledna 1925. Ale protože měl srdeční vadu, najal si tu ne lékárně, nýbrž drogerii, kde se v noci neozvě nálehavé zazvonění, od pan Beyšovce. Později ji přenesl do svého domu, který zakoupil v roce 1931 na Malém náměstí - č.19 (dnes vinárna pana Puše). A právě tato Jiřina Zichová, vd. Seifertová, dnes jednaosmdesátiletá paní s obdivuhodnou pamětí, nám plastiky přiblížila rodovou historii pekařů Seifertů. I s tím, jak těžce nesl její pracovitý skromný muž socializaci svého pekařství po r. 1950.

Jen pro úplnost: František Seifert měl také jednu dceru Věru, která se nejprve nepříliš šťastně provdala do mlýna v Rovensku a štěstí našla až v druhém manželství s náhle ovdovělým ředitelem rovenské školy panem Háblem.

Poznámka: Jiná je rodina pana Františka Seiferta obchodníka, který vlastnil dům č. 57 na Komenského náměstí a později i č. 63 v Panské ulici. Jemu se narodil nejznámější Seifert - Augustin, dlouholetý ředitel Národní rady československé a plodný publicista.

Vladimír Úlehla

**První
strojní
hygienická
pekárna
firmy
Fr. Seifert
v Jičíně
doporučuje své
prvotřídní výrobky
Palackého třída.**

Oči ve hvězdách i v této zemi

Světznámý vědec Zdeněk Kopal žil od roku 1938 ve Velké Británii a po vypuknutí druhé světové války i v USA, například na harvardské observatoři a na MIT. V roce 1951 se ovšem ujal vedení nově zbudované univerzitní katedry astro-

Zdeněk Kopal /1914 - 1993/
v kresbě Jiřího Škopka

nomie v anglickém Manchesteru, ale neumdlával v dálkových průzkumech případných kosmických přístavišť. Vzhledem ke svému nedotknutelnému cestovnímu pasu i k nepopíratelné pověsti velkého znalce zakrytových proměnných dvojhvězd mohl bez zvláštního rizika navštívit Prahu i v svízelných "normalizačních" letech. V roce 1976 zde dokonce vydal Zprávu o Vesmíru a roku 1983 knihu Vesmírní sousedé naší planety. Český astrofyzik a popularizátor kosmologie Jiří Grygar ho pokládal už tehdy za svého významného inspirátora, učitele, kolegu a přítele.

Zdalo by se, že člověk zdomácnělý v cizině a navíc nerozlučně spjatý s hvězdářským dalekohledem může snadno pustit ze zřetele rodnou zemičku.

Ale když byl Zdeněk Kopal vyzván Britským fyzikálním ústavem k sepsání svého životopisu, zvolil způsob nejpracnější - a vlastně neúčinnější. Podstatnou část své anglicky psané autobiografie "Of stars and men" /1986/ prozářil bystře komentovanými informacemi o rodné Litomyšli a zvláště pak o Jičíně, kde nepochybně a neodvolatelně tkvěl svými kořeny. A

když vyšel roku 1991 v edici Kolumbus překlad jeho memoárů pod názvem "O hvězdách a lidech", mohli i zde vnímaví a přemítaví čeští laikové najít podstatné a leckdy až překvapivě zdůrazňované lpění na rodové a národní zkušenosti. Stejně sklony shledáváme ostatně i u velkého klíčnicka českých studánek Bohuslava Martinů i u světoběžného čechoamerického antropologa Aleše Hrdličky, který až do smrti trval na vlastovickovitých háčcích nad svým jménem i příjmením.

S nepředstíraným gustem se Zdeněk Kopal rozpísal o svém otci Josefu Kopalovi, vynikajícím romanistovi a pedagogu, který se narodil hřmenínskému sedláku Františku Kopalovi a jeho ženě Anně. Josef Kopal byl roku 1912 přeložen z Kolína do litomyšlského gymnázia. Syn Zdeněk se v Litomyšli narodil 4. dubna 1914, ale brzy po sarajevských výstřelech musel tatínek rukovat a matka s dětmi se uchýlila ke svým rodičům do Jičína. V rozjásaných říjnových dnech roku 1918 mohl čtyřletý Zdeněk naplno Jičínanům zazpívat Marseillaisu, kterou se stihl naučit od otce a která již nemohla být osočena z

la a škola nikdy pro něho nebyla obehnaná zdmi učebního sálu. Dobře si vepsal do očí odhalení litomyšlského pomníku učenlivého učitele Jana Amose Komenského v červnu 1921 a pozorně se zaposlouchal na Růžovém paloučku do Jiráskova projevu o patriotismu přesahujícím obecní i státní hranice.

Mnohostranný a neopomenutelný je astronomův zájem o venkovské předky v Českém ráji. Tato oblast je podle jeho mínění, příliš daleko od řeky Labe, než aby se výrazněji podílela na prosperitě úrodných krajů ležících dále na jihu, zatímco na severu hraníci s Krkonošemi, jejichž řetěz je za jasných dnů viditelný na obzoru vzdáleném asi 40 kilometrů. Po mnoho staletí byl tento kraj obýván rolníky, kteří obdělávali půdu, jež nebyla vhodná pro zřizování velkých statků, ale poskytovala těm, kteří ji vyrvali divočině, dostatečné prostředky k obživě. Než se přihlásila zmechanizovaná doprava, málokdy se Kopalové vzdalovali ze Hřmenína na víc než jeden den.

Nový věk zaznamenal změnu. Poslední z Kopalů pochovaných na hřmenínském hřbitově /roku 1909/ byla babička Zdeněka Kopala. Z té doby - z 3. srpna 1909 - je jičínská svatební fotografie jeho rodičů: profesor

Rodiče Zdeněka Kopala v roce 1909

velezrady. V lednu 1919 přesídlila rodina zpět do Litomyšle, kde se otec opět ujal vyučování a kde Zdeněk nastoupil v roce 1920 do školy. Brána moudrosti se před ním nikdy neuzavíra-

Josef Kopal se oženil s Ludmilou Lelkovou.

Na rozdíl od Kopalů nebyli Lelkové rolníci, ale řemeslníci /anebo - po přeslici - obchodníci/ a městští obyvatelé. Měli

však mezi sebou i dobrodruha Josefa Lelka; to byl dědeček Zdeněka Kopala z matčiny strany. Tento muž studoval s Karlem V. Raisem na jičínském učitelském ústavu a po absolutoriu se vydal pěšky s jedním kamarádem do Svaté země. Ne proto, že by byli zbožnými poutníky, ale spíš proto, aby se utvrdili ve svém volnomyšlenkářství. Časová tiseň je někde v turecké Ankaře donutila k návratu. Na cestu se opatřili pistolí proti obávaným balkánským medvědům. Po přestálých válkách bylo pistolí všude dost, ale medvědi se nedostavili. Tak si mládenci z plezíru vystřelili až v Železnici, na první dědečkově kantorské štaci. Entrée jak se patří! Bdělé policii museli vyklopit pokutu a začínající pan učitel se vepsal do obecního povědomí jako fanfaron. Josef Kopal byl jistě uměřenější a možná opatrnější. Syn Zdeněk podotýká:

"Můj otec byl patrně prvním z rodu, kdo překročil na cestě za vyšším vzděláním na začátku našeho století etnické hranice otčiny, a já jsem se jako první usadil v cizině natrvalo. Za posledních padesát let jsem procestoval mnoho zemí a navštívil jsem kraje, o nichž moji předkové nikdy neslyšeli. Avšak když dnes, v podvečer svého života, zavřu oči, vidím svou rodnou zemi a slyším její vzdálený rytmus zaznívající z minulosti, takový, jaký byl, když jsem byl mladý - a ne tak zmechanizovaný jako je dnes."

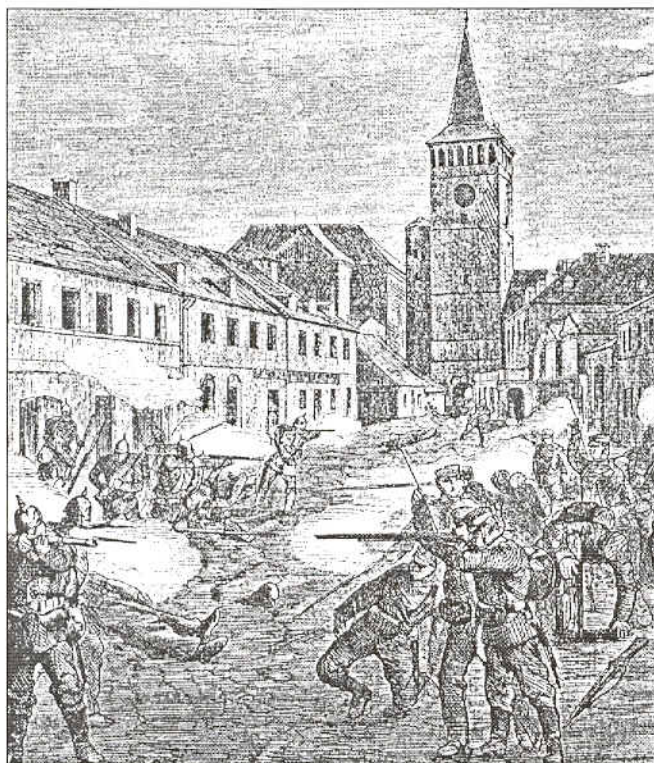
Připouští, že některý pra..... pradědeček Kopal nebo Lelek mohl v Jičíně před zámek nabízet své výpěšky nebo výrobky některému z Valdštejnových astrologů. A nenechává na pokoji ani Keplerův horoskop slibující Albrechtu Václavu Eusebiovi z Valdštejna ohromnou kariéru i neméně velkou, leč krutou splátku za splněnou sudbu. Kopal zřejmě příliš nevěřil konjunkturálním věštibám, ale nadhodil, že ctižádost se někdy zvrhne v prokletí - ať už zasloužené či vyspekulované.

Josef Rodr

Bitva u Jičína 29. června 1866 očima pamětníků

V červnu letošního roku si připomínáme 135. výročí bitvy u Jičína. Toto střetnutí bylo popsáno v mnohých vzpomínkách a pamětech. Často se zde objevují i názory a postřehy, které v oficiálních zprávách chybí.

Bitva u Jičína odehrávající se dne 29. června 1866 ovlivnila jičínskou kotlinu na celou řadu let. Stala se ukázkou neschopnosti rakouské armády a jejího velení. Jičín byl v té době svědkem tajných vojenských jednání, která se projevila v rozhodující bitvě u Hradce Králové - dne 3. července roku 1866.

Boje v Jičíně - kresba z knihy *Der Deutsche Krieg von 1866*

Strach z války

V očekávání zlých časů, které měly přijít společně s válečnými útrapami, se lidé často uchýlovali ke starým pranostikám, pověrám, proroctvím a přírodním úkazům. Před válkou v roce 1866 se objevila velmi jasná kometa s dlouhým chvostem. Komety byly již od pradávna předzvěstí zlých časů a neštěstí, byly často spojovány s povodněmi, morovými ranami a válečnými útrapami.

Pověstem a úvahám o válce nahrávaly rovněž přípravy prováděné v českých pevnostech a jejich okolí již od zimních měsíců. Opravovaly se šance, rozmísťovala se děla, připravovaly se fašiny. Zprávy lidé přicházely do značně vzdálených oblastí silně zkreslené a zveličené, a tak zvyšovaly neklid a nejistotu.

Další ukázkou strachu lidí z nadcházejících událostí bylo i vystupňování honby na pruské špehy. Každý neznámý člověk byl považován za vyzvědače, ačkoli pocházel jen z některé

vzdálenější vesnice. Na druhé straně ale skuteční pruští vyzvědači již po několik let před válkou prodávali svaté obrázky a jiné drobnosti, opravovali jako potulní řemeslníci kotle a jiné domácí nářadí a přitom se velmi dobře seznamovali s terénním příštím bojištěm.

Nejvíce se lidé báli hladu. Každý nakupoval potraviny a chystal se na horší časy.

"...nakupovali rychle mouky a rýže, jahel a rosy, vinného octa a doverských prášků, všeho alespoň na půl roku. Tabáku nekoupil nikdo pod několik liber, cigár pod tisíc....nezvyklému kuřákovi třeba totiž jen jediný doutník takový vykoupit, aby ho i hlad přešel po celý den. Člověk musí ve velkých dobách myslet na všechno." (Dílo Jana Nerudy XVI. Válečný rok 1866. Praha 1924, s. 164.)

Počátek bitvy

Jičínskou bitvu doprovází několik zajímavých skutečností, které výrazně ovlivnily její

průběh a výsledek.

Odpoledne 29. června se po sobotecké silnici blížila k Jičínu III. pruská pěší divize generálporučíka Werdera, od Turnova potom V. pěší divize generálporučíka Tüplinga. Obě byly součástí I. pruské armády, která tyto divize následovala.

"Skoro na všech místech vařilo si vojsko oběd, když tu ke čtvrté hodině vyrojila se divize Tüplingova z Kněžnic." (SOKA Jičín, Spolek pro udržování Osaria..., Bitva u Jičína, rukopis.)

Generalita prvního rakouského armádního sboru byla zaskočena zahájením boje při velké hostině na jičínském zámku. V Jičíně totiž panoval klid, saský princ Albert po setkání s generálem Clam-Gallasem oznámil telegraficky do Josefova, že se v současné době nacházejí u Jičína, který hodlají udržet až do příchodu hlavních sil, a žádali o povolení den odpočívát. Ještě ve dvě hodiny odpoledne dostali podrobný rozkaz pro přesun hlavních sil k Jizeře, který potvrdil telegram o přemístění hlavního stanu do Miletína a Jičína, což je utvrdilo v přesvědčení město hájit. Změna plánu byla v Jičíně ohlášena až v době, kdy byla těžká bitva v plném proudu.

Nový rozkaz nařizoval soustředění všech sil v dosavadním postavení mezi Miletínem a Josefovem. Jizerská armáda operující kolem Jičína se měla také připojit a zároveň se vyvarovat všech vážnějších bojů. Rozkaz o této výrazné změně byl zaslán všem armádám nejpozději ráno dne 29. června. Jeho včasné doručení mohlo snad zabránit této velké rakouské porážce.

Okolnosti kolem předání rozkazu

O tom proč nebyl rozkaz o tak výrazné změně včas doručen poutavě vypovídají vzpomínky pamětníků, které vesměs popisují jednu a tu samou skutečnost. *"Zatímco naše vojsko bo-*

jovalo v okolí Jičína, hověl si na zámku miličevském Benedekův kurýr; major H...a teprv, když až na zámku bylo slyšeti hřmění děl od Jičína, vydal se na další cestu a s večerem po sedmé hodině blížil se u vsky Dílce ke koruněmu princů Albertovi..." (Ježek, J.: Vzpomínky na prusko - rakouskou válku 1866. Praha 1906, s.34.)

Generál Clam-Gallas

Generál hrabě Clam-Gallas, velitel I. rakouského armádního sboru přijel do Jičína před polednem 29. června.

Se svým štábem se usadil v hostinci "Ráj", *"kdež se mu znamenitě vedlo. Když po třetí hodině štafety přijížděly se zprávami, že se Prusáci blíží, nechtěje se z pohodlí vyrušovat, říkal, že jest ještě času dost. Konečně se přece vypraviv, ale daleko nedojel, neboť bitva byla již v plném proudu"*. (Janoušek, V.: Šest století města Jičína nad řekou Cidlinou. Jičín 1908, s. 439). Z návrší nad Dílcem pak řídil průběh bitvy spolu se saským kurýrním princem Albertem.

Generál Clam-Gallas

Po porážce večer, když bylo vše na ústupu, usadil se prý generál v hostinci "U Zlatého lva". Tehdy byl málem Prusy zajat, kdyby nebyl v tom nejposlednějším okamžiku upozorněn, že jsou již nepřátelé ve městě. Dopředu na náměstí již nemohl, musel použít zadní dveře do ulice a odtud utekl zámeckými vraty pod zámek. Starosta Jičína jej doprovodil až k Novému Městu, kde se jej ujal pan

Dolanský, který ho doprovodil za město směrem k Miletínu. Po válce byl generál Clam-Gallas nucen vysvětlovat některé otázky týkající se bitvy u Jičína. Určitou dobu strávil ve vazbě a sám poté žádal, aby se mohl obhajovat před válečným soudem. Zde se mu podařilo dokázat, že jičínská bitva nebyla provedena v rozporu s udělenými rozkazy, a tak byl nakonec osvobozen.

Vzpomínky na bitvu

Na průběh bitvy poukazuje i "Píseň o jičínské bitvě roku 1866", která se zachovala na čtyřech stránkách malého formátu po způsobu jarmarečních písniček.

"...Naši jsouce poraženi
utíkali bez ustání
jeden husar přiletěl k Šrábkům
zvolal: hned utečte Preissům.

Utíkali kudy jen mohli
přes zeď i přes ploty skákali,
pospíchali, až jim bylo heis
a kleli při tom;
fluchte Preuss...."

Národní listy z 6. července 1866 přinesly v této neveselé době ale i zprávu povzbuzující. Týkala se zachráněného praporu z bitvy u Jičína. "Především dostavil se ku karlínskému obecnímu úřadu jakýs venkovan osmahých tvář a chatrného oděvu, avšak statečné postavy, aby oznámil prostě a krátce, že je praporečkem druhého pěšího pluku Gyulajova a že nese prapor zachráněný z bitvy u Jičína. A vskutku rozvinul rakouský prapor před očima nevěřících ba i špicí zlomenou na žerdi a několik hřebů měl pečlivě zabalené při sobě." Tento praporeček byl společně i s

Stavba reálných škol v roce 1866 v Jičíně

dalšími utíkajícími vojáky zahnan do rybníka Kníže, "stoje až po krk ve vodě, skryl rychle prapor pod hladinu a hlavu do vysokého rákosí i zůstal takto ukryt státi." (Národní listy 6.7. 1866, č. 183, s. 2.)

Vilém I. v Jičíně

Význam Jičína v této bitvě byl umocněn návštěvou pruského krále Viléma I., který do města se svým doprovodem zavítal kolem poledne 2. července. Pruský král a jeho syn byli ubytováni na náměstí v domě čp. 3, který patřil starostovi města Františku Ruttemu. Kníže Otto von Bismarck bydlel již od 30. června v prvním poschodí rohového domu proti radnici, který patřil panu Krausovi.

Pruský král zde pobýval pouze do rána druhého dne, neboť již v noci, v den jeho příjezdu, došla kolem jedenácté hodiny ze zámku v Kamenici od prince Fridricha Karla zpráva o výsledcích docílených pruskými hlídkami ve směru k Dubu a Sadové. Generál Moltke se v této noční době odebral ke krá-

li. "V poradě sotva prý deseti-minutové bylo rozhodnuto o zítřejším napadení soustředěné již rakouské armády u Hradce Králové všemi třemi pruskými armádami....Protože bitva královéhradecká rozhodla nejen tuto válku, ale tím i vybudování budoucího velkého Německa, stal se tak dům páně starostův, zejména pokoj, kde u králova lože konala se zmíněná generálská porada, v níž padlo rozhodnutí tak svrchované důležitosti, historickým nejen pro dunajskou monarchii, ale ještě více pro Velkoněmecko." (Návesník, F.: Z mých vzpomínek na rok 1866. Jičín 1920, s. 30-31.)

Hospodářské a sociální důsledky bitvy

Válečné události se dotýkaly všech lidí na Jičínsku. Řada z nich ztratila celou úrodu, řemeslníkům byly vyrabovány jejich dílny, obchodníkům rozkradeno zboží a hostinským vybrány sklepy, zásoby a poničeny celé hospody. Všechny obce se týkaly rekvizice a ne všechny z nich byly schopné je zaplatit. Lidé

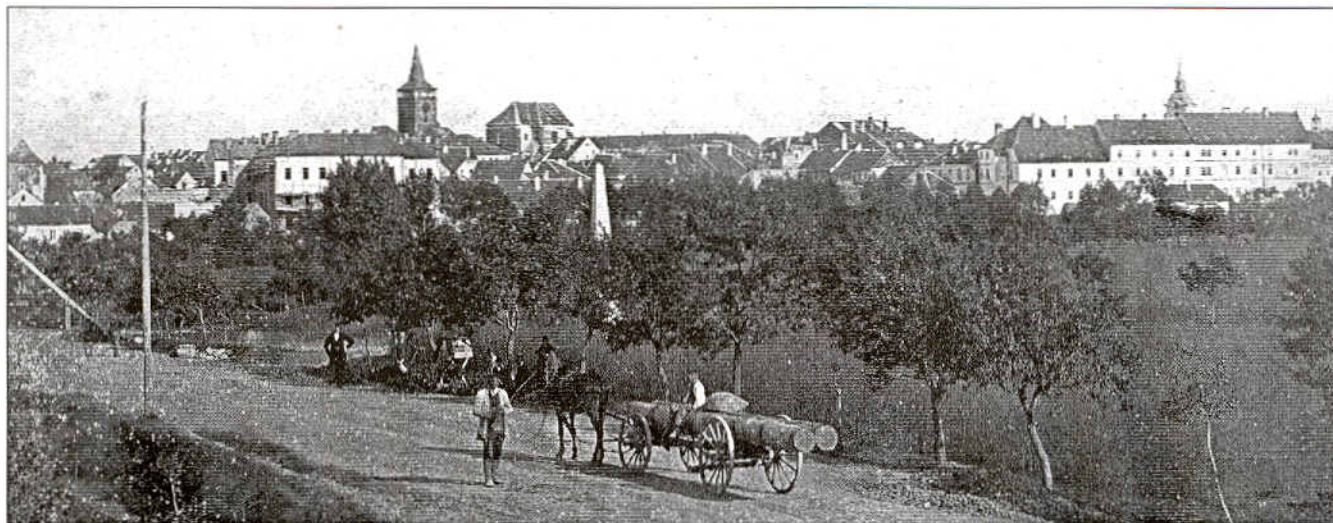
tehdy přišly téměř o vše a svou oporu v současné situaci viděli v představenstvu města.

Velmi osobitým způsobem se s válečnou ztrátou vyrovnal Matěj Bešťák, kterému pruští vojáci odebrali koně za poukázku 170 zl. Po válce mu bylo ale vráceno pouze 120 zl., a tak se pokoušel v Jičíně získat celou požadovanou částku. Po neúspěchu se se svou žádostí obrátil přímo do Berlína, kde jeho pobyt vzbudil značnou popularitu a zájem. Po pěti týdnech byl odkázán pro změnu na vládu rakouskou. Ve Vídni byl ale výsledek stejný. Svůj příběh poté svěřil redakci Krakonoše, která na závěr otiskla i jeho verše, tak typické pro tuto situaci. "Samospráva hrozná byla, mnoho lidí ošidila, tal pobrala náklady, lidem dala zábavy... Ó ti jež jsou na ležáku, sužovali moc sedláků, připravili o jmění, vyrovanati jim nevoni." (Krakonoš II., 30. 10. 1873, č. 83, s. 3.)

Císař František Josef I. v Jičíně

Válečná historie z roku 1866 byla zakončena 1. listopadu téhož roku, kdy Jičín navštívil císař František Josef I., který projížděl všechna bojiště nedávné války. "Za snášejiho se soumraku tohoto listopadového dne vzplamly na cestu jako ohromné svíce obě tvrze starobylých Trosek, v magickém osvětlení několika set pochodní a na všech kopcích, věncích kotlínu jičínskou, hořely ohně, mohutná to panichyda v prvý den dušičkový po bitvě všem kteří tu padli..." (Návesník, F.: Z mých vzpomínek na rok 1866. Jičín 1920, s. 38.)

Mgr. Hana Fajstauerová

Jičín na podzim roku 1866. Ve středu fotografie se již nachází pomník padlým v prusko-rakouské válce.

Český hydrometeorologický ústav v Praze informoval, že rok 2000 byl nejteplejším v historii měření stanice v pražském Klementinu od roku 1775. Výsledky měření ekologického praktika 4. ZŠ v Jičíně, které v rámci projektu THE GLOBE PROGRAM probíhá více než 5 let, tuto informaci potvrzují.

Teploty

V měsíčních průměrech nejvyšších denních teplot zaostal pouze červenec za stejnými měsíci předešlých let. Leden a září dosáhly průměru, zbývajících 9 měsíců bylo teplejších, z toho duben, květen, červen, říjen a listopad byly nejteplejší za 5 let.

Početem letních dnů by se Jičín zařadil do teplejší oblasti, než kam patří podle dlouhodobých statistik. Zaznamenali jsme 58 dnů, kdy teplota přesáhla +25°C, což je nejvíce za 5 let. První byl již 22. dubna, po něm následovaly ještě 4 další v tomto měsíci. Velmi teplé a suché jaro pokračovalo v květnu /16 letních dnů/, nejvíce letních dnů /18/ bylo zaznamenáno v srpnu.

Rok 2000 byl rekordní i počtem tropických dnů, kdy teplota překročila +30°C. Vyskytlo se jich celkem 16, první již 18. května, ostatní v červnu /7/ a srpnu. Absolutně nejvyšší teplota - +35,2°C byla naměřena 22. června, dlouhodobě nejteplejší měsíc červenec byl v loňském roce výjimečně chladný. Nejteplejší noci byly v srpnu /průměr +14,05°C/, jediná tropická noc s teplotou +20,2°C z 20. na 21. srpna.

Mráz

V roce 2000 bylo výrazně méně tzv. mrazových dní, kdy teplota klesne pod bod mrazu - zaznamenali jsme jich pouze 67 /v roce 1996 130/. Velmi dlouhé bylo také bezmrazové období: ve 2 m nad zemí mrzlo naposledy 23. března a potom až 19. listopadu. Tento den byl ale výjimkou, pak se oteplilo a další mrazový den přišel až 18. prosince. Přízemní mrazíky skončily už 13. dubna a první se objevil až 23. října.

Ledových dnů s celodenním mrazem bylo v roce 2000 pouze 15. Je to opět nejnižší počet od roku 1995. /Pro srovnání - v roce 1998 jich bylo 21, a v roce 1996 dokonce 50./ Přesně podle dlouhodobých statistik byl nejchladnější leden před únorem a prosincem. Za zmínku stojí, že vůbec poprvé vychází průměr nejnižších teplot v prosinci větší než 0°C.

Počasí v roce 2000

Absolutně největší mráz jsme naměřili v noci na 25. ledna. Ve dvou metrech nad zemí ukazoval minimální teploměr -18,9°C a v přízemní vrstvě -20,0°C. Následující den byl nejchladnější i svoji maximální teplotou -7,0°C. Tak zvaný Arktický den s celodenním mrazem více než -10,0°C tedy v roce 2000 dosažen nebyl. Celoroční průměrná teplota v roce 2000 činila 10,41°C.

Srážky

Srážkově patřil uplynulý rok k bohatším. Vyznačoval se ovšem velmi nerovnoměrným rozdělením srážek během roku. Velice často měly srážky hlavně v teplém období místní charakter a některá místa, kterým se vyhnuly, trpěla suchem. Srážky se vyskytly během 171 dnů, z toho 150 dnů pršelo a 21 dnů sněžilo. Roční úhrn činil 716,3 mm, což představuje stejné množství litrů vody na každý m². Kapalně srážky se na tomto úhrnu podílely 92%, na sních připadá pouze 8%.

Nejbohatší na srážky byl březen /130,7 mm/ a červenec /90,1 mm/. Nejsušší byl prosinec /24,8 mm/, což při relativně nízkých teplotách a výparu i ukončené vegetaci příliš nepoškodí. Již několikrát v posledních letech nastává brzy velmi teplé a zároveň suché jaro, což vytváří v půdě vláhový deficit v období, kdy dochází k prudkému rozvoji vegetace. V r. 2000 nepřesáhly měsíční úhrny srážek v dubnu, květnu ani v červnu 50 mm. Po dosti deštivém červenci následoval velmi suchý srpen /32,8 mm/, kdy 28 mm spadlo během 22. srpna, ale jiné dny výrazně nepršelo.

Sníh

Celkovým počtem 45 dnů se sněhovou pokrývkou byl rok 2000 výrazně podprůměrný. Kromě loňského ledna se 30 dní, února se 7 a března se 6 dní se vytvořila souvislá sněhová pokrývka teprve v noci na 30. prosince. Nejvyšší vrstva sněhu /21,5 cm/ byla naměřena 2. ledna, rekordních 7,5 cm nového sněhu napadlo 23. ledna. Naposledy chumelilo 16. března, ale již druhý den sněhová pokrývka zmizela.

Bouřky, vlhkost, oblačnost

Zaznamenali jsme celkem 29 bouřkových dnů, nejvíce za pět

let našich měření. Nejčetnější byly bouřky v červnu /10/, první se objevila již 2. března a poslední odezněla až 9. listopadu. Obě byly doprovázeny krátkými přeháňkami drobných krup.

Průměrná hodnota pH 4,5 představuje oproti optimálnímu stavu pH 5,5 mírně zhoršený stav. Největší kyselost pH 3,0 vykazovala aprílová přeháňka 1. dubna.

Relativní vlhkost vzduchu měříme krátce před polednem. Vůbec nejsušší vzduch jsme dýchali 13. května, kdy vlhkoměr ukazoval pouze 26%.

Během 24 dnů byl v době měření vzduch zcela nasycen na 100%.

Průměrná oblačnost pokrývající ze 7/10 oblohu nevystihuje velké rozdíly mezi měsíci. Nejméně mraků bylo v červnu, kdy 10 dní bylo zcela bezoblačných. Nejvíce zakrývaly mraky oblohu sice v říjnu, ale zřejmě nejméně příznivé období bylo od poloviny listopadu do poloviny prosince, kdy se pro opakovaně inverzní situace slunce téměř neobjevilo. Za celý rok bylo 20 dní úplně jasno a 139 dní úplně zataženo - nejvíce v prosinci 21 dní.

Vítr

Jako ve všech předešlých letech převažoval v Jičíně jiho-východní vítr /123 dní/ nad západním /69 dní/, nejméně často foukal vítr severní /9 dní/. Během 12 měření bylo naprostě bezvětří. Největší náraz větru /15 m/s/ jsme zaznamenali 31. ledna.

Půdní teploměr v hloubce 10 cm zaznamenal hodnoty od +27,4°C ve vyprahlé půdě 5. června až do -0,7°C dne 25. prosince. Názorně se ukázalo, jak účinně dokáže sníh ochránit půdu před promrzáním.

Hydrologická měření

Každý týden jsme provedli také hydrologická měření. Teplota vody v Cidlíně dosáhla vrcholu +18,5°C dne 22. června, téměř celý leden však měla 0,0°C. Hodnoty pH kolísaly mezi 7,0 - 8,0. Výrazný byl rozdíl mezi velkým průtokem v březnu a úplně minimálním množstvím vody v korytě v červnu.

V rybníce Kniže se voda v hloubce 10 cm nejvíce prohřála na +25,0°C dne 22. června, během lednových měření se udržovala pod ledem na +1,0°C. Led pokrýval hladinu souvisle do 24. února, příští týden 2. března byl již nesouvislý. Koncem roku zamrzla hladina částečně 21. prosince - o týden později pokrýval led již celou plochu rybníka, ale vlivem oblevy byl na povrchu rozbředlý.

Odborníci velmi otevřeně hovoří o celkovém oteplování naší planety s dalekosáhlými následky. Jičínsko spíše sužují extrémní zvraty počasí - náhlé oblevy, vydatné srážky, dlouhotrvající sucha či extrémní teploty. Není pochyb o tom, že jde o reakci na neuvážené a necitlivé zásahy člověka do životního prostředí.

Ekologické praktikum 4. ZŠ v Jičíně

Obsah

Turčín, O.: Dějiny obce Sobčice	s. 1 - 5
Šidáková, J.: Sobčice po 2. světové válce	s. 5 - 8
Ulrychová, E.: Archeologické nálezy v Sobčicích	s. 8 - 9
Petříková, E.: Památky Sobčice	s. 9 - 12
Linková, D.: Sobčice z národopisného hlediska	s. 12 - 14
Zíková, P.: Příroda Sobčice	s. 14
Há: Sobčické lípy	s. 14 - 15
Kořínková, J.: Sobčické osobnosti	s. 15 - 16
Holá, J.: Pověst o Sobčických lípách	s. 16
Sobčické pověry	s. 16
Střípky ze Sobčických kronik	s. 17 - 18
Zíková, P.:	
- Z Kablkovy sbírky ptactva: Čejka chocholátá	s. 18
Úlehla, V.: Pekařský rod Seifertů	s. 18 - 19
Rodr, J.: Oči ve hvězdách i v této zemi	s. 20
Fajstauerová, H.:	
- Bitva u Jičína 29. června 1866 očima pamětníků	s. 21 - 22
Počasí v roce 2000	s. 23

**Děkujeme sobčickým občanům, rodinám i firmám,
kteří svými finančními příspěvky podpořili vydání tohoto čísla Muzejních novin:**

paní Francové, paní Friedelové, paní Gyuriczové, firmě Jakš - Všemina, panu Kejzlarovi, panu Kořínkovi, manželům Kořínkovým, rodině Mašikově, firmě Stibo paní Bilkové, rodině Šidákových, kadeřnictví Jany Šidákové, paní Tiché, J. a M. Tomáškovým a rodině Ullrichové

Světluše Fikarová **Činnost účetních poradců**

- vedení účetnictví
- daňové poradenství

Sobčice čp. 43 • tel.: 0435/692 838

Jaroslav Janouch **Zahradnictví Sobčice**

*pěstování
vřesovištních rostlin
(azalky, eriky, calluny)*

JEZDECKÝ KLUB ŠMASPOL - Sobčice *Jednatelství*

nám. Jiřího z Poděbrad 227, 508 01 Hořice v Podkrkonoší
tel./fax/zázn.: 0435/624 308, mobil: 0607/789792
IČO: 69889678

*Sportovní parkurové skákání, výcvik koní a jezdců, ustájení
koní. Krytá hala 13 x 36 m přímo v budově jízdárny.
Zájemci se mohou přihlásit na uvedená čísla telefonů*

VSV connect

*Prodej, montáž a servis telekomunikačních zařízení,
GSM brány, euroISDN technologie,
mobilní telefony*

Komenského nám. 57, 506 01 Jičín
tel.: 0433/520 611, fax: 0433/520 613
e-mail: vsvconnect@vsvconnect.cz

REKUPER - RUBÍN

**Výroba • elektro • vzduchotechnika
klimatizace • montáže**

*Dlouhá 45 • 466 01 Jablonec n. Nisou
tel. 0428/320 265 • fax 0428/318 944*

Smíšené zboží *Svatava Václavíková*

Potraviny • drogerie • domácí potřeby

Sobčice 137 • tel. 0435/691465

Luděk Hochmal

Sobčice 139

Obchod
se
zeleninou

Jiří Rejmont **KOVOVÝROBA s. r. o.**

*Sváření ocelových konstrukcí,
hliníku a oceli
Stříhání plechu do síly 25 mm, stáčení*

Sobčice 27 • tel. 0435/691486

RENOVACE AUTO-MOTO VETERÁNŮ
Jiří a Alena Čiperovi

Sobčice 45, 508 01 Hořice v Podkrkonoší
tel. 0435-691474, 0602-642509
e-mail: cipera.jiri@cmail.cz

**Mezinárodní a vnitrostátní doprava
do 3 tun**

Tomáš Krejčí

Sobčice 136, 508 01 Hořice

tel. 0603/21 88 82
0435/69 13 72

ZEAS

Podhorní Újezd a.s.

**PRODEJNA
OVOCE - ZELENINY A NÁPOJŮ**

Ostroměř, TG Masaryka
tel.: 0435/691 995

Václav Lášek

AUTODOPRAVA / AVIA s čelem

Sobčice 29 • tel. 0435/691 359

Jiří TANEČEK O.M.E.G.A.

AUTOELEKTRIKA - SERVIS
TATRA, AVIA a jiných nákladních a osobních vozů
- opravy a montáže naftového a benzinového topení
- startérů, alternátorů a motorů
- ABS
- ostatních elektrozařízení a elektroinstalace vozidel

SOBČICE 64, 508 01 Hořice
tel. 0435/691967, mobil 0604/645044

OČNÍ OPTIKA optometrie

J. Bucková & I. Hamanová

J I Č Í N, Havlíčkova 94, ☎ 0433/523467

Otevírací doba Po - Pá 8⁰⁰ - 12⁰⁰ 13⁰⁰ - 17⁰⁰
So 8⁰⁰ - 11⁰⁰

Obecní hostinec

Pavel Fikar

Sobčice 79

*Svatby, společenské večery,
rodinné oslavy*

tel. 0737/884 786